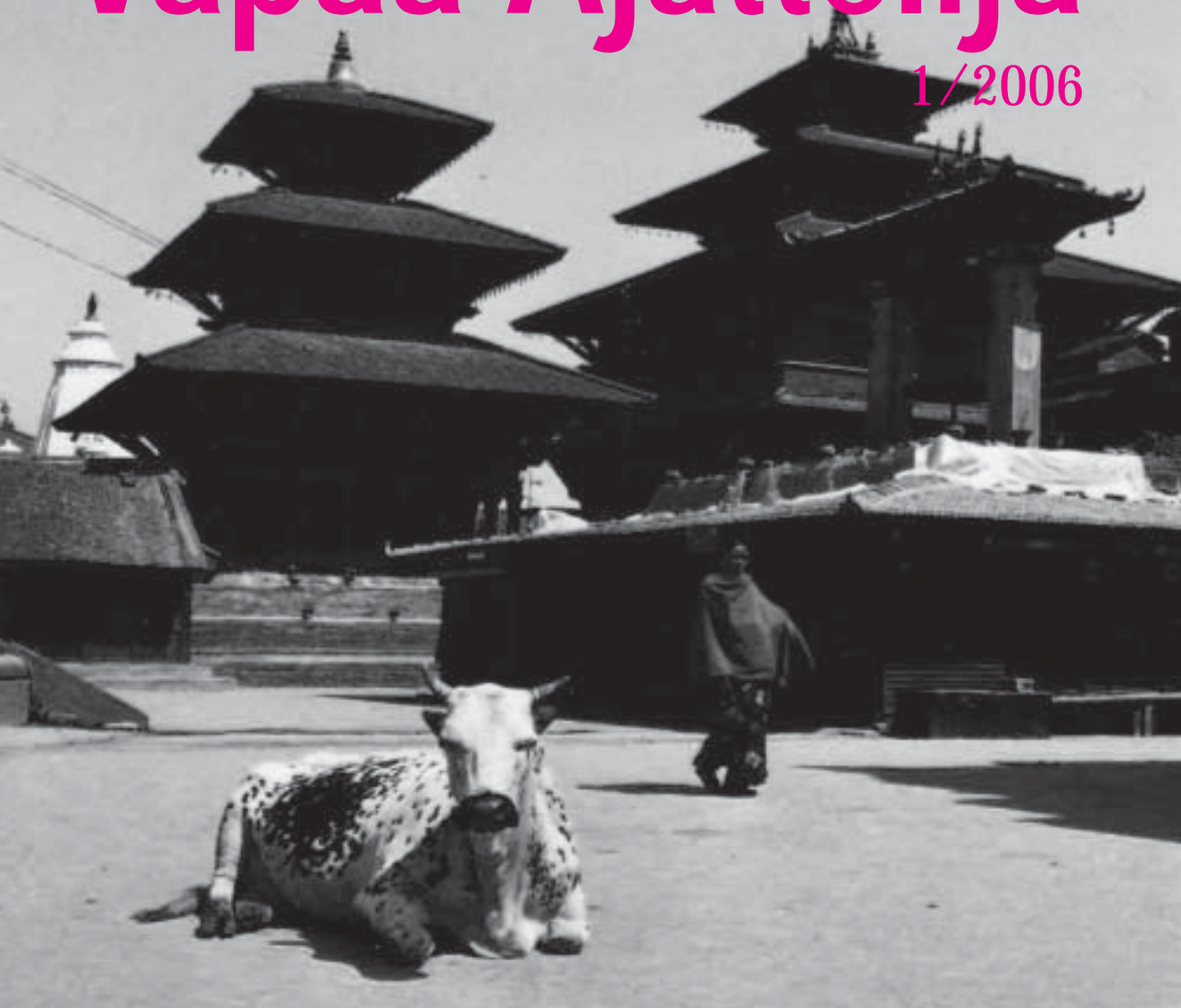

Vapaa Ajattelija

1/2006

Muhammed-kuvat koettelivat sananvapautta
Lakialoite kirkon erottamiseksi valtiosta
Miksi väki katoaa kirkosta
Vapaa-ajattelijoista valtakunnan tietoviisaita

Vapaa-ajattelijain liitto ry.

Järjettömyyksien maailmanennätys ehdolla

Edesmenneellä äidilläni oli tapana sanoa, että "on parempi, kun on yksi hullu kuin kaksi hullua". Tällä hän yritti rauhoitella meidän kuusipäisen sisarusparven jatkuvia keskinäisiä, joskus käsikähmäänkin johtaneita kiistoja, jotka usein ryöpsähtivät jostain typerästä, toisen persoonaan kohdistuneesta huomautuksesta.

Keskellä tätä vellovaa pilakuvakeskustelua olen pohdiskellut tykönäni, mitä olisi tapahtunut, jos eurooppalaiset poliitikot ja muut itseään älykköinä pitävät piirit eivät olisi tarttuneet jonkun pienen islamistisen ääriyhmän provosoimaan "kulttuurisotaan", vaan olisivat pysyneet lujina ja pistäneet rähinän aloittaneet – tässä tapauksessa kyseisen ääriyhmän – vastaamaan tekosistaan kansainvälisen oikeuskäytännön mukaisesti.

Kuten viimeaikaisista tapahtumista tiedämme, näinhän ei käynyt, ja nyt meillä on käsissä yhden hullun sijasta kaksi hullua.

Harkitsimme toimituksessa vakavasti tanskalaislehdessä ilmestyneiden Muhammed-pilakuvien julkaisemista. Tässä tilanteessa se tuntuisi kuitenkin vastuuttomalta, koska mitkään järkiperaiset perustelut eivät näytä menevän perille. Kuten sodassa aina, tässäkin sijaiskärsijöiksi ovat joutuneet täysin syyttömät siviiliset, jotka nyt saavat pelätä henkensä puolesta ympäri maailmaa. Tätä me emme tietenkään halua edesauttaa.

Journalistisesta näkökulmasta katsottuna olemme ajautuneet täysin järjenvastaiseen tilaan. Itse uutisen kohde on pakko pitää pimennossa, jotta ei sotketa soppaa entisestään. Länsimaisen demokratian mukaan ihmisillä on oikeus saada tietoa mistä tahansa asiasta voidakseen tehdä itse omat arvionsa. Nyt tätä oikeutta heillä ei ole, kun tiedotusvälineet syystä tai toisesta sensuroivat itse itseään.

Ottamatta kantaa itse kuvien mauttomuuteen tai maullisuuteen tai edes siihen, miksi kuvat alun perin ylipäätään julkaistiin, tässä tilanteessa kuvien näyttäminen olisi ollut ehdottomasti perusteltua. Ei riitä, että ihmisille kerrotaan kyseisten kuvien loukkaavan "islamin pyhiä arvoja", heidän pitäisi voida myös muodostaa itse oma mielipiteensä.

No, hyvä on! *Vapaa Ajattelija* syyllistyy nyt samaan itsesensuuriin. Kerromme toisaalla tässä lehdessä hieman kohun taustoista, mutta tässä vaiheessa ilman kyseisiä kuvia. Olisi tietysti ollut mielenkiintoista nähdä pääministeri **Matti Vanhasen** kiertämässä maailmaa pyytelemässä anteeksi lehtemme puolesta, mutta se olisi todennäköisesti vain johtanut uusiin järjettömyyksiin, jossa syyttömiä teurastetaan ja rikospoliisi kolkuttelee ovillamme.

Omituisinta koko touhussa on ollutkin juuri se, että järjettömyydet ovat seuranneet toisiaan. Kuten lehdistä olemme voineet lukea, pääministeri Vanhanen pyyteli anteeksi muslimeilta sitä, että eräs suomalainen pikkupoppoo oli laittanut kyseiset kuvat kotisivuilleen. Toisaalla taas kerrottiin, että rikospoliisi tutkii asian.

Toivottavasti pian järki voittaa, ja voimme tehdä asiasta analyysiä kuvien kanssa. Toivon myös, että keskustelu asiasta pian kääntyy olennaisimpaan, eli siihen, miten uskontojen "pyhiin arvoihin" vedoten yritetään kahlita ihmisten vapautta ilmaista itseään.

On mukavaa palata tekemään *Vapaa Ajattelijaa* muutaman vuoden tauon jälkeen. Valitettavasti vain alkutalven raju flunssa-aalto verotti toimituksen voimia niin, että saamme vuoden ensimmäisen lehden ulos vasta nyt. Toivon, että jatkossa pystymme pitäytymään aikataulussa ja tarjoamaan lukijoillemme nautittavia hetkiä lehden parissa.

Marketta Ollikainen

Vapaa Ajattelija

1 – 2006

Profeetta Muhammed ja islamin pyhät narrit s. 4

Tanskalaisen Jyllands Postenin julkaisemat pilakuvat herättivät valtaisa huomiota. Puoli vuotta myöhemmin kukaan ei enää muista, mistä alkuperäisissä kuvissa oli kyse.

Moniuskovaisuus uhattuna kansankodissa s. 6

Pentti Niskanen kertoo, miten Jyllands Postenin pilakuvat ovat saaneet monikulttuurisuutta korostavat ruotsalaiset hämmennyksiinsä.

Puheenjohtajalta s. 8

Lakialoite kirkon erottamiseksi valtiosta s. 10

Kansanedustajat Rosa Meriläinen ja Irina Krohn halusivat putsata kirkon vaikutuksen lakipykälästä.

Vapaa-ajattelijat valtakunnan tietoviisaita s. 12

Vapaa-ajattelijain liiton edustajat voittivat Ylen Suomi tietää -visailun.

Teuvonneuvo s. 14

Kirkko selvitti eroamisen syitä s. 16

Kirkko tutki, miksi se ei saa pysymään väkeään kotona.

Onko uskonottomuudesta elämänkatsomukseksi?

Esa Ylikoski pohtii kysymystä, onko uskonottomuus yksi katsomussuunta uskonnollisten rinnalla vaiko ei.

Kirjat s. 20

Elokuva s. 22

Näkökulma s. 24

Suvaitsevaisuudesta ja vapaudesta
Timo Airaksinen

Keskustelua s. 26

Intohimoinen luonnontutkija puolusti evoluutiota s. 27

Professori Paavo Voipion muistokirjoitus
Robert Brotherus

Uutisia s. 28

Kansi:

Hindut eivät pahemmin piittaa, vaikka länsimaissa heidän pyhänä pitämäänsä oliota surutta teurastetaan ja pistetään poskeen.

Kuva Katmandun temppliaukiolta Nepalista

Kuva: Marketta Ollikainen

Jumalat tuntuvat sietävän huonosti kritiikkiä. Ks. myös sivu 24
Piirros: P.A. Manninen

Ylen Suomi tietää -kisan finalistit. Vasemmalla kuvassa voittoisat vapaa-ajattelijat.
Kuva: Seppo Sarkkinen/YLE

Profeetta Muhammed ja islamin pyhät narrit

Tanskalainen Jyllands Posten -lehti tuskin osasi odottaa, millaisen uutispommin se räjäytti julkaistessaan viime vuoden syyskuussa 12 pilapiirrosta profeetta Muhammedista. Nyt lähes puoli vuotta myöhemmin kukaan ei enää muista, mistä alkuperäisissä pilapiirroksissa oikeastaan oli kyse.

Helmikuun puolivälissä Google-hakukoneen haaviin ei tarttunut netistä yhtään surullisen kuuluisista pilakuvista lukuun ottamatta pommipäistä **Muhammedia**, joka sekin oli poimittu kuvia jo aiemmin julkaisseiden lehtien sivuilta. Näyttää siltä, että on käymässä juuri niin kuin *Jyllands Postenin* kulttuuritoimituksen esimies **Flemming Rose** oli epäillytkin. Terrorismin pelossa eurooppalainen kulttuurieliitti sensuroi itse itseään.

Helsingin Sanomien mukaan Rose oli suivaantunut siitä, että Göteborgin taidemuseo ja lontoolainen nykytaiteen museo, Tate Modern olivat poistaneet näyttelyistään joitain teoksia, koska niiden oli arveltu loukkaavan muslimiejiä. Samaan aikaan tanskalaiskirjailija **Kåre Bluitgen** oli valitellut televisiossa, ettei hän saa ketään kuvittamaan profeetta Muhammedista kertovaa lastenkirjaa.

Rose päätti tehdä asiasta lehteensä teemasivun, jonka kuvitukseksi hän pyysi Muhammedia esittäviä piirroksia yli 40 pilapiirtäjältä. Heistä 12 tarttui haasteeseen. Kuvat julkaistiin *Jyllands Postenissa* 30. syyskuuta.

Kolme viikkoa kuvien julkaisemisen jälkeen 11 muslimimaan suurlähtetiläät pyysivät päästä Tanskan pääministerin **Anders Fogh Rasmussenin** puheille, mutta tämä ei ottanut heitä vastaan. Islamilaiset ääriyhämät haistoivat tässä tilaisuuden provosoida länsimaiden vas-

taista mielialaa muslimimaissa, joissa ne Irakin sodan seurauksena olivat muutoinkin huonossa huumossa.

Ensi alkuun mustalle listalle joutuivat tanskalaistuotteet, ja vähän myöhemmin myös norjalaiset, kun joku keksi, että norjalainen kristillinen viikkolehti *Magasinet* oli julkaissut pilakuvat 10. tammikuuta. Helmikuun loppupuolella väkivaltaisiksi kääntyneet mielenosoitukset olivat jo levinneet kaikkialle muslimimaihin.

Sananvapaus koetuksella

Monet muutkin lehdet julkaisivat kiisteltäviä kuvia. Jopa arabilehdet kuten jordanialainen viikkolehti *al Shihan* laittoivat osan kuvista sivuilleen. *Helsingin Sanomien* kulttuuritoimituksen esimies **Heikki Hellman** laski lehdessään 5. helmikuuta, että tuohon mennessä kuvia oli julkaissut jo yli 60 lehteä ja yli 200 tv-kanavaa eri puolilla maailmaa.

Hellmanin mukaan monet näyttivät kuvia antaakseen lukijoilleen käsityksen siitä, mistä kansainväliseksi kriisiksi kasvaneessa kohussa oli oikein kysymys. Toiset taas ottivat periaatteellisemman kannan sananvapauden puolesta islamistista pelottelua ja sensuurivaatimuksia vastaan.

– *Die Weltin* päätoimittaja **Roger Köppel** suorastaan syytti tanskalaisia siitä, että he olivat taipuneet pyytelemään anteeksi ”kiristyksenomaisen paineen alla”, Hellman kirjoittaa.

Suomessa tiedotusvälineet ovat suhtautuneet kokuun

päällisin puolin asiallisesti, vaikka eivät nyttemmin ole kuvia julkaisseetkaan. Alkuvaiheessa tosin osa kuvista vilahti ainakin Ylen TV-uutisissa ja MTV3:n uutisissa. Pommipäinen Muhammed näkyi myös *Helsingin Sanomien* sivuilla 2. helmikuuta kuvassa saksalaisesta *Die Welt* -lehdestä.

Jyllands Postenin alkuperäinen ajatus lienee ollut herätellä keskustelua siitä, onko länsi tinkimässä omasta sananvapauden periaatteistaan hyssyttellessään terrorismin pelossa uskonnollisia fundamentalisteja. Kävi kuitenkin niin, että kuvat irrotettiin varsinaisesta asiayhteydestään ja niistä itsestään tuli uutinen. Samalla koko ajatus ikään kuin kääntyi pääläelleen.

Jyllands Posteniä syytettiin tahallista muslimien halventamisesta ja siltä vaadittiin anteeksipyyntöä. Lehti on tästä ainakin toistaiseksi kieltäytynyt ja pitänyt kiinni oikeudestaan arvostella myös uskontoja silloin, kun se katsoi sen tarpeelliseksi.

Lehtea on syytetty myös sananvapauden periaatteiden rikkomisesta tai ainakin niiden venyttämisestä kuvat julkaistessaan. Erityisesti muslimit mutta myös kristilliset piirit ovat peränneet sananvapauden rajoittamista uskontokysymyksissä. Arkkipiispa **Jukka Paarma** jopa lähetti myötätunnon osoituksenaan Suomen muslimille avoimen kirjeen, jossa se tuomitsi ”kaikkinaisen sananvapauden varjolla tapahtuvan tarkoituksellisen uskovien ihmisten pyhinä pitämien asioiden loukkaamisen”.

Uskonnollista hysteriaa

Suomessa kohokuvat ovat poikineet erikoisia reaktioita. Pääministeri **Matti Vanhanen** pyysi muslimimailta anteeksi sitä, että eräs pieni politiikan ääriäidalla oleva Suomen Sisu -niminen ryhmittymä julkaisi kuvat internetsivuillaan. Myös tasavallan presidentti **Tarja Halonen** pahoitteli tapahtunutta.

Sisäministeriön toimeksiannosta Keskusrikospoliisi ryhtyi selvittämään, oliko kyseinen ryhmittymä rikkonut Suomen lakia, kun se oli julkaistanut kuvat. Kansanedustaja **Jari Vilén** vaati kuvien poistamista netistä, koska ne hänen mielestään uhkasivat Suomen turvallisuutta.

Tuorein tapaus tulee Oulusta, jossa kulttuurilehti *Kaltio* antoi päätoimittajalleen **Jussi Vilkunalle** potkut sen vuoksi, että tämä oli julkaissut lehdessä Muhammedia käsitelleen sarjakuvan, jolla kuitenkin ei ole mitään tekemistä *Jyllands Postenin* pilakuvien kanssa. Lehden hallitus oli hermostunut siitä, että vakituiset ilmoittajat – muun muassa Tapio-

la, Sampo ja Pohjola – olivat vetäneet mainoksensa pois sarjakuvan ilmestymisen jälkeen.

Oulun kaupunki puolestaan rankaisi sarjakuvan piirtäjää **Ville Rantaa** perumalla jo aiemmin häneltä tilaamansa kuvituksen **J. V. Snellmanin** juhlaKirjaan.

On mielenkiintoista nähdä, mihin kaikkien tämä uskonnollinen hysteria johtaa. Arkkipiispa Paarma ehätti jo vaatimaan uskonnollisen kasvatuksen vahvistamista, jotta opittaisiin olemaan loukkaamatta toisten uskonnollisia tunteita.

– Sytykkeenä väkivallalle on ainakin osaltaan ollut uskonnollisten tunteiden, pyhien arvojen loukkaaminen. Sellainen ajattelemattomuus saattaa kieliä sekä uskontokasvatuksen puutteista että oman uskonnollisen identiteetin ja pyhyden tajun häviämisestä, hän totesi piispainkokouksen avajaisissa 14. helmikuuta.

Älymystön vastaisku

Poliitikkojen ja kirkonmiesten kannanotot ovat herättäneet akateemisissa piireissä hämmästyksiä. Aate- ja oppihistorian dosentti **Tarja-Liisa Luukkanen** ihmetteli *Helsingin Sanomissa* 22. helmikuuta, miksi pääministeri ja arkkipiispa olivat pyydelleet anteeksi pilakuvia islamin profeetasta ja tuominneet ne, mutta ei lippujen polttamisia, vihan lietsontaa tai hyökkäyksiä suurlähetystöihin.

– Ovatko nämä muka oikeutettuja seurauksia muutamasta pilakuvasta, hän kysyy.

Luukkanen muistutti, että demokratiassa ei ole tapana pyydellä anteeksi toisten tekemisiä. Demokratian olemukseen kuuluu, että mikään taho ei omista lopullista totuutta ja sen tulkintaa – kaikelle saa nauuraa ja kaikkia saa kyseenalaistaa.

– Onpa tästä kyseenalaistamisesta tullut jopa uutta tietoa synnyttävän tieteellisen opetus- ja tutkimustoimintamme oikeutettu lähestymistapa, hän kirjoittaa.

Luukkanen arvelee, että globalisaation huumassa on ehkä unohtunut se, että demokratialle ominainen suvaitsevaisuus ei kuulu moneen muuhun nykyiseen uskonnolliseen tai poliittiseen järjestelmään. Onko siis pyydyttävä anteeksi sitä, että demokratia loukkaa joidenkin tunteita? Ei, Luukkanen vastaa. On ymmärrettävä, että demokratiassa voidaan tehdä pilaa kaikesta ja kyseenalaistaa sellaistaikin, mikä jollekin on hyvää ja arvokasta.

– Se on vain jokaisen kestävä vastavuoroisena hintana siitä, että jokaisella on puolestaan oikeus sekä yksityisesti että julkisesti kyseenalaistaa toisten uskomuksia, väitteitä ja totuuksia, Luukkanen

Moniuskovaisuus uhattuna kansankodissa

Tanskalaisessa Jyllands Postenissa julkaistujen pilakuvien aiheuttama meteli on saanut onnellisen yhteiselön utopialla uinutetut ruotsalaiset hämmennyksiin. Monikulttuurille pyhitetty vuosi alkoi ruotsalaisten kannalta mahdollisimman huonosti.

Ruotsalaiset ovat viimeksi kuluneina kuukausina katselleet maailmaa ympärillään hieman hämmentyneinä. Juuri kun 2006 oli juhlallisesti julistettu monikulttuurivuodeksi, osoittivat muslimit kaikkialla maailmassa, erikoisesti ruotsalaisten mielisuosiossa olleet arabit Lähi-idässä, mitä mieltä he ovat länsimaiden lepsuudesta ja mitä paikkoja pohjoismaalaiset saavat pyyhkiä monikulttuurisuudellaan.

Oltiin jo uskottu kulttuuri relativismiin, kulttuuristen ja uskonnollisten arvojen yhdenvertaisuuteen. **Dalailama** oli rauhaisasti haastellen vastikään vierailut Ruotsissa sileäpäisine (ja seksikkäine) munkkeineen, jotka olivat ihastuttaneet isäntiään ja miellyttäneet molempia sukupuolia.

Kaikkea vastahankaanoloa välttelevien ja onnellisen yhteiselön utopialla uinutettujen ruotsalaisten konseptit menivät kokonaan sekaisin, kun miljoonat maailman muslimit nousivat kuin yhtenä miehenä syyttämään jumalattomia länsimaita jumalanpilkasta, ja Ruotsin rajojen sisälläkin alkoivat Allahiin uskovat julkisesti näyttää maan pieneen alkuperäiskansaan alas katsovia asenteitaan.

Puoli miljoonaa muslimia

Ruotsissa on noin puoli miljoonaa pakolaisen nimellä (ja usein passinsa polttaneena) maahan tullutta mus-

limia. Se näkyy kaupunkien katukuvassa. Suurin muslimitiheys on Malmössä, Ruotsin etnisesti kirjavimmassa kaupungissa, jossa asukkaiden yleisin etunimi on **Muhammed**, viisitoista moskeijaa ja puhuttuja kieliä pitkästi toista sataa. Muslimien suhteellinen osuus väestöstä koko maassa kasvaa nopeasti sekä maahanmuuton että luonnollisen lisääntymisen tietä.

Etelä-Ruotsin suurin sanomalehti *Sydsvenska Dagbladet* julkaisi helmikuun alussa sarjan muslimien ja näiden saarnamiesten, imaamien, haastatteluja. Lehden lukijoille, luultavasti vastoin haastattelijoiden tarkoitusta, alkoi tuntuvalta tavalla käydä selville, että monikulttuurisuuteen oli vielä matkaa.

Paljastui sekin, että viimeaikaisten uskonmellakoiden varsinaisia puuhamiehiä olivat Kööpenhaminan moskeijoiden energiset sananjulistajat, jotka kassitäynnä tanskalaisia pilakuvia olivat uupumatta kiertäneet koko syksyn Lähi-idän puhdasuskoisimmissa maissa. Erilaisilla avustuksilla elävät imaamit ja seurakuntien viisimiehet valtuuskunnat olivat tehneet Tanskaa tunnetuksi tavallaan Tanskan valtion omalla kustannuksella Egyptin, Syyrian, Libanonin ja Turkin suurmuftien ja hallitusten edustajain keskuudessa.

Monikulttuurivuoden keskusteluihin ovat mellakat

toteaa.

Luukkasen kanssa samoilla linjoilla on myös akatemiatutkija **Jari Ehrnrooth**, joka *Helsingin Sanomissa* paria päivää aikaisemmin muistutti, että ihmiskunta tarvitsee narrinsa, jotka uskaltavat rienata kaikkia pyhiä uskomuksia ja arvoja. Heidän tehtävänä on provosoida kohteensa paljastamaan sen dogmaattisen arvojärjestyksen, joka muutoin ehkä saattaisi jäädä uskonnollisen liturgian varjoon. Mitä enemmän satiiri, pilkkaruno tai pilakuva onnistuu ärsyttämään, sitä paremmin ne osuvat kohteeseensa.

– Nauru ei aina riisu aseita, mutta se on yksi kaikkein tehokkain dogmaattisuuden vastavoima, Ehrnrooth muistuttaa.

Hän ihmettelee, miksi uskonnollisia tunteita olisi syytä varjella sen enempää kuin muitakaan syvähenkisiä tunteita. Ei häntäkään Euroopassa vaadita vai-

kenemaan, jos hän kysyy kirjaimelliseen ehtoollisoppiin uskovalta, mitä Kristuksen ruumiista ja verestä tulee, kun se on mennyt vatsan läpi.

– Uskontojen diplomaattisen koskemattomuuden aika alkaa olla tapakanapäin viimeistään silloin, kun esimerkiksi naisten väkivaltaista alistamista suojaava pyhä tekstiä pidetään vähemmän vaarallisena kuin pilakuvaa, joka sentään on vain inhimillisen mielikuvituksen lennokas tuote, Ehrnrooth kirjoittaa.

Uskovaisten muslimien kannattaisikin ehkä ottaa oppia katolisesta Italiasta, joka Torinin olympialaisten päätösjuhlissa laittoi pikkuenkelit ja pikkupirut laulamaan yhdessä sulassa sovussa. Piruilla oli juhlassa muutoinkin näyttävä osa länsimaisen ja italialaisen satiiriperinteen mukaisesti.

Marketta Ollikainen

Vapaa Ajattelijan 1/2006

”Puoli miljoonaa Ruotsin kansalaista on saanut varhaisvuosistaan alkaen kuulla, että mies ei saa tervehtiessään koskettaa naisen kättä, ja että on syntiä uskoa ihmisten väliseen samanarvoisuuteen yleensä ja miesten ja naisten väliseen erikoisesti, ja että on syntiä seurustella väärauskoisten kanssa, jotka eivät rakasta sharia-lakia eivätkä peitä naistensa kaikkia karvaa kasvavia paikkoja.”

ja muslimien puhemiesten haastattelut tuoneet monenlaista selvikettä. Muun muassa sen, että maailmassa on runsas miljardi muslimia, joille saarnataan joka perjantai kaikkea muuta kuin multikulttuuria.

Puoli miljoonaa Ruotsin kansalaista on saanut varhaisvuosistaan alkaen kuulla, että mies ei saa tervehtiessään koskettaa naisen kättä, ja että on syntiä uskoa ihmisten väliseen samanarvoisuuteen yleensä ja miesten ja naisten väliseen erikoisesti, ja että on syntiä seurustella väärauskoisten kanssa, jotka eivät rakasta sharia-lakia eivätkä peitä naistensa kaikkia karvaa kasvavia paikkoja, vaan antavat tyttäriensä ja siskojensa osallistua koulussa uinnin opetukseen, ottavat opintolainoja, uskovat evoluutioon, kuuntelevat jumalatonta musiikkia ja kärventyvät kuoleman jälkeen helvetissä.

Mistä voi vaieta, siitä on parasta olla puhumatta, sanotaan Ruotsissa, ja sana on vapaa vain jos sitä halutaan kuulla. Musliminaisten alistetusta asemasta ruotsalaiset humanistit ovat hiljaa, eikä ole odotettavissa että viimeksi homoja menestyksellä puolustaneet feministit myöskään avaisivat tästä vähemmän suositusta aiheesta suutaan.

Naisten sorto Koraanista

Kuolemantuomiota ja murhaukkuuksia Tukholman tienoille paennut bangladeshiläinen kirjailija, muslimi ja nainen **Taslima Nasrin** sai Ruotsin julkisuudessa vain niukasti tilaa, mutta kertoi ranskalaiselle *L'Express*-lehdelle huhtikuussa 2003 antamassaan haastattelussa kokemuksistaan entisessä kotimaassaan.

Hän halusi ilmiäntä islamin ja vahvistaa kaikki ennakolluulot, joita länsimaalaiset salaa ja nurkan takana uskaltavat siitä ajatella. Hän syntyi muslimiperheeseen ja eli yhteisössä, jossa naista kohdeltiin kuin kotieläintä, usein vain huonommin, mutta ei osannut yhdistää tätä kohtelua ja miesten mielivaltaa islamiin.

Miehet hänen yhteisössään vain sattuiivat olemaan sikamaisia eivätkä eläneet islamin mukaan, hän ajatteli. Myös hänen, niin naissukupuolta kuin olikin, piti lukea Koraania ja oppia sen säikeitä ulkoa, mutta arabiankielellä, jota hän ei ymmärtänyt. Kerran 14-vuo-

tianaan hän sai käsiinsä Koraanin bengalinkielisen käännöksen, ja se oli hänelle järkytys.

Myöhemmin hän luki ja vertasi toisiinsa ainakin kymmenen erilaista Koraanin käännöstä ja huomasi surukseen, että juuri Allah eikä kukaan muu julisti naiset vähäarvoisiksi olennoiksi, joita miehet saivat kohdella mielivaltaisesti, piestä ja pitää orjanaan ja pakottaa kantamaan *burkhaa*. Juuri islam, ei fundamentalistien tulkinnat siitä (niin kuin modernit musulmaanit väittävät), vaan oikea islam, aito islam ja Allahin laki, eli laki jonka Muhammed oli laatinut Allahin nimeen, vaatii naisten orjuutusta sekä uskotomien, erikoisesti uskonluopioiden, tappamista kaikkialla maailmassa.

Ruotsissa tällainen teksti antaisi turvallisuuspoliisille työtä ja saisi sisäministerin liikkeelle.

Ruotsalaiset laput silmillä

Ruotsin linja muslimimellakoihin on ollut se, että muslimiuskovaisista vain pieni osa uskoo oppiinsa ja että tästäkin osasta vain vähäinen määrä on varsinaisia fanaatikkoja. Miljardista muslimista muutama sata, muutama tuhat siellä täällä.

Todisteeksi on esitetty, että television kuvissakin vain muutamilla mielenosoittajilla on suu ammoltaan ja kekäleitä käsissä. Väenpaljous, joka liikkuu kaduilla, on tullut vain tulipaloja katsomaan. Parhain päin selittäjillä on sama asenne kuin sillä naimattomalla naisella, joka vähätteli ”huoripentuaan” siihen aikaan kun sellaisen synnyttäminen oli vielä syntiä: ”Se on niin pieni”.

Päinvastoin kuin Suomi, jolle Ruotsi on aina esikuva lainsäädäntöä ja viimeisintä pintamuotia myöten, pitävät muut pohjoismaat Tanska ja Norja paljon vähemmän arvossa ”laitostuneiden” ruotsalaisten poliittisesti korrektaa polvillaan oloa ja kumartelua kaikkiin ilmansuuntiin.

Tanskan pääministeri **Anders Fogh Rasmussen** sanoo saksalaisen *Der Spiegel*-lehden haastattelussa: ”Tunnen itseni aina rohkaistuneeksi kun saan ruotsalaisilta moitteita. Silloin tiedän, että olen pyssynt oikeassa suunnassa”.

Pentti Niskanen

Ei nimi järjestöä pahenna – vai pahentaako?

Väinö Voipio määritteli vapaa-ajattelijan henkilöksi, joka luodessaan elämäntarkastomustaan pyrki tarkistamaan ajattelunsa perusteita sekä vapautumaan ennakkoluuloista.

Minä kuulun ehdottomasti niihin ihmisiin, jotka pyrkivät jatkuvasti tarkastamaan ajattelunsa perusteita ja vapautumaan ennakkoluuloistaan luodessaan elämäntarkastomustaan; ihmisiin jotka ovat päätyneet pitämään uskontojen uskomuksia epätosina. Silti olen päätenyt pitämään termiä ”vapaa-ajattelijaa” ongelmallisena, huonosti nykypäivään soveltuvana.

Kirjaimellisesti otettuna ”vapaa-ajattelijaa” on nykyään harhaanjohtava, jopa valheellinen termi. Tätä selittää se, että termi on syntynyt satoja vuosia sitten, pakkouskonnon aikana, joka erosi merkittävästi moderneiden länsimaidemme nykytilanteesta.

Ihmiset ovat nykyään vapaita uskomaan – tai olemaan uskomatta – mihin haluavat, ja lähes kaikki kansalaiset pieniä lahjoja lukuun ottamatta näin tekevätkin. Tämän päivän kyselytutkimusten stereotyyppinen suomalainen uskoo ”johonkin korkeampaan voimaan, mutta ei niin kuin kirkko opettaa”. Hän valitsee vapaasti maailmankuvaansa erilaisia aineksia tieteestä, uskonnoista, taikaukosta ja new-age opeista luodessaan itseään tyydyttävää kokonaisuutta.

Tällaiset standardiuskovaiset eivät ainoastaan ole vapaita, vaan he ovat ajattelussaan tiettyssä mielessä jopa *vapaampia* kuin me, jotka *sitoudumme* järjen käytön ’kapeaan polkuun’ ja päädyimme sitä kautta ateismiin. Olemme toki sitä mieltä, että meidän ajattelutapamme tuottaa maailmankuvan, joka paremmin vastaa todellisuutta – mutta uskovaisten toimintaa *vapaampaa* ei tuollainen ajattelu tänä päivänä ole.

Vapaus on epämääräinen ja suhteellinen termi ja ihmiset suhteuttavat sen luonnostaan kulloinkin yhteiskunnassa vallitsevaan tilanteeseen. Näin nimemme, joka 1700-luvulla osuvammin kuvasti aikansa

kirkkokansan ja rationaalisten ateistien välistä suhdetta on muuttunut virheelliseksi. Yhtä hyvin kuin *taikaukosta* vapaana ajatteluna se voidaan tulkita *järjen käytöstä* vapaana ajatteluna, *älyvapaana* ajatteluna. Nimemme on kuin *Vapaamuurareilla*: se ei kerro järjestön olemusta asiaa tuntemattomalle vaan vaatii päinvastoin monimutkaisen historiallisen selityksen.

Huomatkaa, että en ole niinkään huolissani siitä, miten uskonnolliset ihmiset meidät väärintulkitsevat vaan miten edellä oleva pätee varsinaiseen kohderyhmäämme, uskonnottomiin suomalaisiin. Uskontokuntiin kuulumattomien järjestäytymisastehan on vain 0,1 prosentin luokkaa ja jos haluamme herättää lopun 99,9 prosentin kiinnostuksen, täytyy määritellymme olla nimestä alkaen selkeä ilman selittelyä.

Kuinka laajaa järjestömme ja lehtemme nimen väärin ymmärtäminen uskonnottomien suuressa joukossa sitten on? Kuinka paljon siitä on ollut ja on edelleen haittaa imagollemme ja työllemme? Kuinka paljon tehokkaammin voisimme edistää uskonnottomien hyvinvointia Suomessa osuvammalla nimellä? Valitettavasti tätä ei kukaan meistä voi tietää. Kysymysten syvälliseen vastaamiseen tarvittaisiin laaja imagoamme ja tunnettuuttamme luotaava haastattelututkimus – ilman sitä olemme yksittäisten kokemusten ja teoreettisen analyysin varassa. Tämä ei kuitenkaan saa estää meitä toimimasta parhaan mahdollisen arvauksen mukaisesti.

Mitä sitten tilalle? Ideaalista olisi, jos periaatettamme *rajoittamattomasta järjen käytöstä maailmankuvaa muodostettaessa* voisi jotenkin tiivistää lyhyeen selkeään termiin. Mitä tulee potentiaalisiin lehtien nimiin, mielestäni Helsingin ja Karkkilan vapaa-ajattelijoiden paikallislehti *Järjen ääni* onnistuu tässä melko hyvin. Vierasperäiselle *rationalisti*-sanalle

ei valitettavasti suoraa suomennosta liene. Vaikka sekin eri muodoissaan olisi mielestäni parempi kuin ”vapaa-ajattelijaja”, olisi mielestäni selkeyden kannalta vielä parempi, jos nimemme koostuisi suomalaisista sanoista.

Mielestäni uskontoihin tai jumaliin viittaaminen nimessemme jonkinlaisen negaation muodossa on täysin hyväksyttävää, jopa hyödyllistä, sillä määrittäähän toimintaamme ja ajatteluamme nimenomaan rationaalinen ja kriittinen suhteemme uskontoihin. Toimimme uskontoa vastaan, emme varsinaisesti minkään puolesta. Näin voisivat kyseeseen tulla variaatiot termeistä ”Uskontokritiikki”, ”Uskontoskeptikot”, ”Uskontojen epäilijät”, ”Uskonnot harhaa”, ”Vapaus uskonnoista”, ”Irti uskonnoista”, tai muuta selaista.

Tai, vielä yksinkertaisemmin, voimme hyödyntää termiä ”uskonnoton”, kuten jo nyt teemme esimerkiksi [www-sivujemme alaotsikossa](http://www.sivujemme.alaotsikossa): ”Uskonottomien etu-, oikeusturva- ja kulttuurijärjestö.” Tämän termin puutteena on toki, että se ei korosta järjen käyttöä. Pidän kuitenkin tätä hyväksyttävänä, koska tarkempi ”uskonnottomat rationalistit” on niin raskas ja koska yleensä uskonnottomuuteen päädytään juuri rationaalisen tarkastelun kautta. Vierasperäisiä synonyymeistä tulevat kysymykseen ”sekulaari” ja ”ateisti”, joista jälkimmäinen lienee niin laajalti ymmärretty, että kelpaisi mielestäni osaksi nimeä sellaisenaankin.

Sähköpostipalstallamme käydyssä esikeskustelussa on ehdotukseni lehtemme ja myöhemmin järjestöemme nimen uudistamiseksi saanut sekä kannatusta että vastustusta.

Olen ollut hieman pettynyt joidenkin nykytilaa puolustaneiden perusteiden tasoon: ”Nimemme on perinteinen” (kyllä, mutta huonot perinteet tulee muuttaa), ”Nimestä ei ole ollut haittaa” (Hyvinkin on voinut olla), ”Nimeämme pitäisi kantaa ylpeästi” (toki, ja parempaa nimeä vielä ylpeämmin), ”Jokin voi mennä pieleen” (aina voi, silti pitää toimia parhaaksi katsotulla tavalla). Tällaiset perusteet edustavat nähdäkseni paikalleen jähmettymistä ja konservatismia, joka on vastakkainen eteenpäin katsovan, ennakkoluulottoman ja rohkean toiminnan kanssa. Meidän tulisi tässäkin kysymyksessä kyseenalaistaa ennakkoluulomme ja miettiä avoimesti *tavoitteidemme kannalta parasta mahdollista ratkaisua*.

Miettikää siis ilman ennakkoluuloja, esittäkää argumentteja ja lisää ehdotuksia ja ajatuksia nimistä – lupaan tehdä samoin.

Robert J. Brotherus

Toimitukselta

Vapaa Ajattelijaja uusi toimitustaan

Kuten valistuneet lukijat ovat havainneetkin, *Vapaa Ajattelijaja* on saanut uuden toimituksen ja lehtikin on muuttanut ulkoasuun.

Vapaa-ajattelijain liiton puheenjohtaja **Robert Brotherus** jatkaa lehden päätoimittajana, mutta toimitussihteerin vastuu siirtyi vuodenvaihteessa **Janne Vainiolta** minulle. On ehkä paikallaan, että hieman esittelen itseäni.

Olen niin sanottu pitkän linjan journalisti, joka on jo neljännesvuosisadan kestäneen uran aikana ehtinyt tehdä juttuja melkein mistä tahansa elämän alueelta. 1990-luvulla toimitin suomalaisen skeptikkojärjestön Skepsis ry:n julkaisemaa *Skeptikko*-lehteä seitsemän vuotta. Samaan aikaan kirjoittelin tiedejuttuja muun muassa Helsingin yliopiston julkaisemaan *Yliopisto*-lehteen.

Viime vuosikymmenen lopulla toimitin myös lyhyen ajan *Vapaa Ajattelijaja*. Vuodesta 2001 lähtien olen tehnyt Helsingin ja Karkkilan vapaa-ajattelijayhdistysten julkaisemaa *Järjen Ääni*-lehteä.

Virallisesti olen ollut vapaa toimittaja vuodesta 1993 lähtien, jolloin perustin oman viestintäalan yritykseni. Käytännössä olin kuitenkin tehnyt töitä vapaana toimittajana jo vuodesta 1988 lähtien.

Elämäkatsomukseltani olen ollut uskontokielteinen varmaan pienen ikäni, mutta ehkä vasta aikuisuttuani siitä kehittyi tapani hahmottaa maailmaa, kun opin tieteellistä ajattelua Helsingin yliopistossa. Katson, että maailma olisi paljon parempi paikka elää ilman uskonnollista hapatusta ja sitä katsumusta haluan edistää myös *Vapaa Ajattelijassa*.

Yritämme kehittää *Vapaa Ajattelijasta* korkeatasoisen tiede- ja kulttuurilehden, joka palvelisi myös tiedotuskanavana Vapaa-ajattelijain liiton jäsenistöä. Siihen tarvitsemme kuitenkin myös teidän lukijoiden tukea. Laittakaa juttuja, juttuideoita, kommentteja tai mitä tahansa lehteen liittyvää palautetta, niin otamme ne huomioon lehden seuraavissa numeroissa.

Tarkoitus oli, että tämä numero olisi ilmestynyt jo helmikuussa. Valitettavasti emme tällä kertaa pystyneet pitämään kiinni suunnitellusta aikataulustamme, mutta seuraavien numeroiden osalta yritämme saada lehdet ajoissa valmiiksi. Lehden tämän vuoden ilmestymisaikataulun löydätte sivulta 31.

Toimittakaa lehteen tarkoittamanne aineisto joko minulle tai päätoimittajalle kolme viikkoa ennen lehden ilmestymispäivämäärää. Samalta sivulta löytyvät myös yhteistietomme.

*Marketta Ollikainen
toimitussihteeri*

Lakialoite kirkon erottamiseksi valtiosta

Vihreiden kansanedustajat Rosa Meriläinen ja Irina Krohn ovat tehneet eduskunnalle lakialoitteen, jossa he esittävät muun muassa kirkkolain poistamista perustuslaista, uskonnonopetuksen lakkauttamista peruskoulussa, lukioissa ja päiväkodeissa sekä siviilivihkimistä kaikille.

Kansanedustajat Rosa Meriläinen ja Irina Krohn jättivät joulukuussa 2005 eduskunnalle lakialoitteen, jolla he haluavat edistää kansalaisten uskonnollista yhdenvertaisuutta. Tämä toteutuu heidän mielestään parhaiten purkamalla evankelisluterilaisen kirkon sekä ortodoksisen kirkon nykyinen vahva asema suomalaisessa lainsäädännössä.

He muistuttavat, että tasa-arvoa kunnioittavassa ja tavoittelevassa valtiossa julkisen vallan tulee suhtautua puolueettomasti erilaisiin maailmankatsomuksiin.

– Tämä lähtökohta ei nykyään toteudu Suomen perustuslaissa, jossa on mainittu evankelisluterilaisen kirkon kirkkolaki. Samoin sekä evankelisluterilainen kirkko että ortodoksinen kirkko mainitaan erikseen esimerkiksi koululaeissa, ja niillä on erityisasema verrattuna muihin uskontoihin ja maailmankatsomuksiin, he toteavat.

Kirkkolaki pois perustuslaista

Perustuslain 76 pykälässä on erikseen mainittu kirkkolaki, jolla säädetään evankelisluterilaisen kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta. Kyseisessä pykälässä todetaan myös, että ”kirkkolain säätämisyhteisyydestä ja kirkkolakia koskevasta aloiteoikeudesta on voimassa, mitä niistä mainituissa laissa erikseen säädetään”.

Tämän kohdan Meriläinen ja Krohn haluaisivat kokonaan pois perustuslaista, koska heidän mielestään erilaisia maailmankatsomuksia tulisi kohdella yhdenvertaisina eikä korostaa minkään yksittäisen uskonnollisen yhdyskunnan asemaa suhteessa valtioon.

Nykyisin eduskunta hyväksyy tai hylkää kahden uskonnollisen yhteisön – evankelisluterilaisen ja ortodoksisen kirkon – esitykset näitä koskevien kirkkolakien muuttamisesta. Meriläisen ja Krohnin mielestä eduskunnalla ei kuitenkaan pitäisi olla mitään tekemistä kyseisten yhteisöjen kanssa.

– Uskonnollisilla yhdyskunnilla tulisi olla oikeus päättää itse omista asioistaan, valtion tehtävänä ei

ole puuttua minkään uskontokunnan sisäisiin asioihin, he muistuttavat.

Samoin vielä nykyisin rikoslaissa oleva maininta jumalanpilkasta pitäisi poistaa kokonaan. Sen sijaan he säilyttäisivät hartaustilaisuuksien häirinnän edelleenkin rangaistavana.

– Julkisen vallan tulee suojata uskonnollisia toimituksia häirinnältä. Samalla on taattava mahdollisuus avoimeen vuoropuheluun eri maailmankatsomusten välillä ilman erityisiä keskustelua rajoittavia kriminalisointeja, Meriläinen ja Krohn perustelevat.

Uskonnonopetus ei kuulu kouluun eikä päiväotiin

Meriläinen ja Krohn esittävät myös uskonnonopetuksen poistamista peruskoulusta ja lukiosta. Tilalle he tarjoavat mallia, jota toteutetaan nykyisin muun muassa Ruotsissa. Siellä kouluissa opetetaan kaikille yhteistä oppiainetta ”religionkunskap” (uskontotieto), jonka tarkoituksena on kehittää oppilaitten kykyä ymmärtää ja pohtia omaa itseään, elämäänsä ja ympäristöään sekä kykyä toimia vastuullisesti.

Vaihtoehtoisesti uskontoihin liittyvä opetus voisi tapahtua kansanedustajien mielestä muiden soveltuviin oppiaineiden kuten historian, maantiedon ja filosofian yhteydessä.

– Lasten uskonnollinen ja katsomuksellinen kasvatusta on ensisijaisesti kotien ja oman uskonnollisen yhteisön tehtävä. Nykymuotoinen uskonnon opetus

Kansanedustajat Irina Krohn (yllä) ja Rosa Meriläinen (alla)

jakaa turhaan oppilaita eri ryhmiin, ja siitä tulee luopua, he toteavat.

Sama pätee heidän mielestään myös päiväkoteihin. Päivähoitolain erityisongelma yhdenvertaisuuden kannalta on vielä se, että siinä mainitaan uskonnollinen kasvatus, mutta ei lainkaan puolueetonta katso-muskasvatusta.

– Lasten jakaminen ryhmiin päivähoidossa vanhempien muodollisen uskontokunnan mukaan aiheuttaa lasten eriytymistä ja vaikeuttaa maahanmuuttajataustaisten lasten integroitumista ryhmiin.

Hartausohjelmat pois Ylestä ja ehtoollisviini verolle

Yleisradiota koskevan lain 7 pykälässä Ylen tehtäväksi on sälytetty myös hartausohjelmien tarjoaminen. Meriläisen ja Krohnin mielestä tämä ei kuulu Ylen sivistystehtävään ja ne pitäisi poistaa lakitekstistä.

– Käytännössä ohjeet antaa hartausohjelmien valvontaelimen ohjesääntö, jonka allekirjoittajina on vain kristillisinä pidettäviä uskonnollisia ryhmiä, mikä on ristiriidassa Yleisradion tasa-arvoisen palvelutehtävän kanssa, he perustelevat.

Nykyisen lain mukaan tiettyjen uskonnollisten yhteisöjen – lähinnä evankelisluterilaisen ja ortodoksisen kirkon – ei tarvitse maksaa alkoholiveroa uskonnollisissa rituaaleissaan käyttämistään ehtoollisviineistä. Meriläisen ja Krohnin mielestä myös näiden yhteisöjen tulisi kantaa yhteiskunnallinen vastuunsa maksamalla alkoholiveronsa samalla tavoin kuin muutkin vakaumukseen perustuvat yhteisöt.

Vain siviilivihkimys pätevä

Johdonmukaisesti Meriläinen ja Krohn poistaisivat myös vihkimisoikeuden tietyiltä uskonnollisilta yhteisöiltä, kun sitä ei kuitenkaan kaikille vakaumukseen perustuville yhteisöille sallita. Siksi kansalaiset ovat vihkimisen suhteen nykyään eriarvoisessa asemassa ja syrjintä vain lisääntyy, kun maahan tulee yhä uusia uskontokuntia.

Meriläisen ja Krohnin mielestä tilanne korjautuisi, jos vihkimisoikeus poistettaisiin kaikilta tasapuolisesti ja vihkimisen virallinen osuus suoritettaisiin siviilivihkimisenä samoin kuin monissa Euroopan maissa jo tehdäänkin. Uskonnolliset yhteisöt voisivat halutesaan tämän jälkeen siunata liiton omien perinteittensä mukaisesti, mutta se ei olisi enää juridisesti pätevä.

Meriläinen ja Krohn korostavat, että he ovat tehneet lakialoittepakettin omissa nimissään, eikä vihreällä puolueella ole virallista kantaa asiaan. Evankelisluterilaisen ja ortodoksisen kirkon erityisasemasta on vihreissä myös aivan päinvastaisia näkemyksiä.

Marketta Ollikainen

(Tunnustuksellista sananjulistusta Ylessä, ks. sivu 12)

Vapaa Ajattelijaj 1/2006

Vapaa-ajattelijain liiton kunniapuheenjohtaja Timo I. Vasama lähetti kansanedustajille Rosa Meriläiselle ja Irina Krohnille oheisen kirjeen, jossa hän halusi kiittää heitä rohkeasta ja valistuneesta lakialoitteesta.

Arvoisa kansanedustaja!

Kiitän rohkeudestanne ja valistuneisuudestanne, kun teitte aloitteen kirkon erottamisesta valtiosta. Uskonnothan kuuluvat ihmiskunnan lapsuuteen ja niitä käytetään vallan välineinä ja kansan kurissa pitämiseen.

Uskonnot valjastetaan vetämään sodan vankku-reita, sillä muutoin ei saada ihmisiä vihaamaan toisiaan. Suurin osa sodista on uskonsotia (kodin, uskonnon ja isänmaan puolesta), kuten jokainen jär-kevä ihminen ymmärtää.

Uskonnot perustuvat autoritaariseen kasvatukseen. Natsi-Saksassakin siirryttiin kivuttomasti ju-malanpalvonnasta hitlerinpalvontaan, kun kansa oli valmiiksi kasvatettu autoritarismiin.

Katolinen kirkko on maailman suurin liikeyritys. Sen jälkeen tulevat mafiat ja suuret öljy-yhtiöt eli kysymys on sekä rahasta että vallasta.

Olen 50 vuotta toiminut vapaa-ajattelijaliikkees-sä ja kokenut moneen kertaan, kuinka vähemmistöjä tässäkin "sivistysmaassa" kohdellaan. Valtio-kirkkoon kuulumattomia on 17 prosenttia varsin vähäisin oikeuksin, kun ruotsinkielisiä on noin viisi prosenttia mahtavin eduin tosin historiallisista syis-tä.

Tietysti historiaa on myös uskonasioissa syyttä-minen, mutta kyllä kansan sivistystasoa pitäisi kai-kin keinoin pyrkiä nopeasti nostamaan. Se ei kui-tenkaan ole selvästikään vallanpitäjien intresseis-sä. Eduskunnassakin selvästi pelätään valistumat-toman kansan tuomiota, jos kirkon etuoikeuksiin puututaan.

Runsas puolivuosisataa sitten kansanedustaja **Varma K. Turunen** yritti laillanne korjata yhteiskun-nassamme voimassa olevaa epäoikeudenmukai-suutta siinä kuitenkaan onnistumatta.

Toivon Teille parasta mahdollista jatkoa pyrkimyks-sissänne!

*Karkkilassa 22. helmikuuta 2006
Timo I. Vasama*

Vapaa-ajattelijat valtakunnan tietoviisaita

Vapaa-ajattelijain liiton edustajat Eino Huotari Karkkilasta ja Henrik Sawela Helsingistä leivottiin Suomen tietoviisiksi vuodenvaihteessa Ylen Radio Suomen leikkimielisessä tietovisassa. Huotari ja Sawela peittosivat kisan finaalisissa Suomen Akatemian ja Opettajien ammattijärjestön edustajat viidellä pisteellä.

Ylen Radio Suomi käynnisti viime vuoden alussa leikkimielisen Suomi tietää -tietokilpailun, jossa oli mukana kaikkiaan 48 joukkuetta. Sitten viisasten kerhon Yleisradiossa ei ollut järjestetty viihteellistä koko kansalle suunnattua tietovisaa, ja tällainen haluttiin polkaista käyntiin.

Tehtävä annettiin toimittaja **Petri Haukiselle**, joka ideoi visailun Yleisradion ”julkisen palvelun sivistystehtävää” mukaellen. Mukaan kutsuttiin keskeisimmät suomalaiset instituutiot, jotka pantiin kisassa teemaattisesti vastakkain. Näin esimerkiksi MTK sai vastaansa SAK:n.

– Taustalla oli ajatus, että mahdollisimman monenlaiset kansalaispiirit pääsisivät kisassa esille, kuitenkin niin, että jokaisella ryhmällä oli jokin ”kotipesä”, eli taustajärjestö, Haukinen selvittää.

Vuoden mittaan kisassa vastakkain olivat muun muassa juhlakansa (Jyväskylän Kesä) ja kirkkokansa (Jyväskylän seurakunta), martat (Marttaliitto) ja

nörtit (Lukiolaisten liitto), pesäpalloilijat (Superpesis) ja olympia-aatteelliset (Suomen olympiakomitea).

Alkueräparissa 16. kesäkuuta vastakkain olivat ”taivaalliset ja maalliset sfäärit”, joita kisassa edustivat Tähtitieteellinen yhdistys Ursa ja Vapaa-ajattelijain liitto. Kiperässä kisassa maalliset voimat päihittivät taivaalliset niukasti pistein 3 – 2.

Vapaa-ajattelijoita kisassa edustivat menestyksellisesti **Eino Huotari** Karkkilasta ja **Henrik Sawela** Helsingistä, jotka kisan toisella kierroksella 29. lokakuuta saivat vastaansa Akateemisen Kiuasseuran (makkaransyöjät!). Nämä olivat alkuerän ensimmäisessä ottelussaan 8. tammikuuta lyöneet painonvartijat.

Jälleen kerran vapaa-ajattelijat päihittivät vastustajansa ja varmistivat paikkansa joulukuussa järjestettyihin välieriin, jossa he löivät Suomen Sarjakuvaseuran selvin numeroin 9 vastaan 2,5 ja siten selvittivät tiensä finaaliin.

Tunnustuksellista sananjulistusta Ylessä

Kansanedustajat **Rosa Meriläinen** ja **Irina Krohn** halusivat lakialoitteessaan poistaa Yleisradiolta lakisääteisen velvoitteen tuottaa hartausohjelmia. Käytännössä nykyinen velvoite tarkoittaa sitä, että Yleisradio harjoittaa tunnustuksellista evankelisluterilais- ja ortodoksista sananjulistusta.

Yleisradion omilla toimittajilla ei ole mitään sanansijaa hartausohjelmien sisältöihin eikä ohjelmissa esiintyviin henkilövalintoihin. Niistä päättää seitsenhenkinen hartausohjelmien valvontaelin, jossa on edustettuna evankelisluterilainen ja ortodoksinen kirkko, Suomen vapaiden kirkkokuntien ja seurakuntien radiotoimikunta sekä kaksi edustajaa Yleisradiosta.

Itse laatimansa ohjesäännön mukaan valvontaelin muun muassa päättää siitä, missä suhteessa ja mil-

loin eri kirkot ja uskonnolliset järjestöt saavat esiintyä Yleisradion ohjelmissa sekä miten tämä käytännössä eri kirkkojen ja kirkkokuntien toimesta järjestetään. Se laatii esiintyjille esiintymistä koskevat ohjeet, hyväksyy uskonnollisten ohjelmien esiintyjät ja päättää mahdollisista esiintymiskielloista.

Valvontaelin myös päättää sille tehtyjen huomautusten ja valitusten aiheuttamista toimenpiteistä sekä antaa tarkempia ohjeita tehtävien käytännön hoidosta.

Valvontaelimen toimivalta ulottuu kaikkiin Yleisradiossa esitettäviin hartausohjelmiin, joita ovat jumalanpalvelukset ja niihin verrattavat kirkolliset tilaisuudet sekä Yleisradion itsensä järjestämät varsinaiset sananjulistusohjelmat, kuten radiossa esitettävät aamuvartio, aamu- ja iltahartaus ja sana sunnuntaiksi-ohjelmat. Ulkopuolelle jäävät lähinnä Yleisradion omat uskontoja käsittelevät dokumentti- ja ajankoh-taisohjelmat sekä esitelmät.

M. O.

Vapaa-ajattelijat saivat ensimmäisen kiinnityksen Pesäpallo-Rekkuun voittoisan Suomi tietää -finaalin jälkeen.

Voitto selvin numeroin

Uudenvuoden aattona lähetettyyn finaaliin olivat selviytyneet vapaa-ajattelijoiden lisäksi Suomen Akatemia ja Opettajien ammattijärjestö OAJ. Huotari ja Sawela selvisivät finaalissa loistavasti saaden kokoon yhdeksän pistettä, kun vastustajille molemmille kertyi vain neljä pistettä.

– Ehkä me vapaa-ajattelijat seuraamme maailman ja Suomen asioita monipuolisemmin kuin moni muu, tai kuten Henkka asian ilmaisi: me olemme tottuneet rationaaliseen ajatteluun, Huotari pohti kisamenestystä.

Hän sanoo kuitenkin, että aika monesti vastaukset perustuivat valistuneisiin arvauksiin, jotka heidän kohdallaan osui paremmin kohdalleen kuin kilpakumppaneilla.

Karkkilassa elämäkatsomustiedon ja matematiikan opettajana työskentelevälle Huotarille voitto maistui makoisalle varsinkin, kun he saivat päihittää Opettajien ammattijärjestön, jota tosin kisassa edusti kaksi järjestöihmistä.

– Jos he olisivat olleet opettajia, kisa olisi saattanut olla täpärämpi, hän arvelee.

Palkinnoksi vapaa-ajattelijat saivat kunniakirjan sekä ensimmäisen kiinnityksen kisaan varten erikseen suunniteltuun kiertopalkintoon, Pesäpallo-Rekkuun, joka tulee tämän vuoden koristamaan Vapaa-ajattelijain liiton toimistoa.

– Patsaan jalustaan kaiverretaan voittajajärjestön nimi, joten siinä tulee pysyvästi olemaan ensimmäi-

senä Vapaa-ajattelijain liitto, vaikka emme onnistuisi tänä vuonna kisaan voittamaanakaan, Huotari kehaisee.

Suomi tietää -kisa jatkuu myös tänä vuonna ja vapaa-ajattelijat on kutsuttu itseoikeutettuna mukaan puolustamaan voittoaan loppuvuoden finaaleissa. Tietokilpailu on kuultavissa Yle Radio Suomen kanavilla lauantaisin puolenpäivän aikaan ja uusintana sunnuntai-iltaisin.

Marketta Ollikainen

Toimittaja Petri Haukinen julistaa Suomi tietää -visan voittajat

Historiasta ja insinööreistä

Viime aikoina insinööreistä on kertynyt monta jännää kokemusta. Ja vielä näin perjantain 13. jälkeen ja ennen presidentin vaaleja kirjoittaessani voi vain todeta, että välillä on hyvä tietää ettei tiedä tulevaa. Siis sitä kenestä tulee kirkollisen yhteisvastuukeräyksen suojelija. Menneestä tiedän, että eilinen tapaturmien kansallinen ehkäisemispäivä meni hyvin. Liukasta oli maailman teillä, muttei luut kolisseet. Kolmannentoista perjantain historiasta on monta tarua. Kuuluisin saattaa olla viittaus erään kuuluisaksi tulleen timpurin viimeiseen ruokailuun. Pöytäseurueessa oli 13. juudas, joka petti rahasta kaverinsa halvalla ja viskeli verirahansa sitten peltoon.

Tätä taikauskoa on levitetty niin paljon, että monista pilvenpiirtäjistä kuulemma puuttuu kokonaan 13. kerros. Lienee jotain insinöörihumoria. Henkilökohteisesti en ole asiaa ihmeemmin tarkastellut, kun niin korkealle ei usein ole ollut asiaa. Joskus kyllä täytyy mennä kauas, jotta näkee lähelle ja korkealle, että tietää mistä on noussut.

Taikausko -termin käyttö on hankalaa, kun heti tulee mieleen, että on sitten oikea usko. Kun uskoa on perusteltua ja perustelematonta niin "oikea usko" ja taikausko saattavat mennä perustelemattomien laariin saman tien. Perusteltua uskoa voisi vaikka sanoa tieteelliseksi "uskoksi" eli tiedoksi. Tieto on aina valtaa ja insinööreillä perinteisesti on paljon tietoa.

Historiasta

Sata vuotta sitten Ranskassa valtio ja kirkko erotettiin toisistaan. Siitä on tullut jo kirjoiteltua niin paljon, ettei tarvitse siihen heti palata. Paitsi tietenkin sen verran, että kirkkoa ei saa irti valtiosta, sillä leipäpuunsa pitävät palkolliset eivät siihen hevini suostu.

Valtion voi kyllä saada eroon kirkosta, jos niin sanottua poliittista tahtoa on riittämiin. Mutta se saattaa mennä politiikaksi ja pois se meistä uskonnotomista, ettei tule sisäisiä kiistoja. Ollaan vaan lipilaareja kaikkiin suuntiin, niin hyvin menee. Vitsaillaan jos vitsaillaan, mutta varovasti, ettei vain loukata kenenkään tunteita ja sitten taas ollaan "suvaitsemattomia ateisti-uskovaisia" ja kunnia menee maineen kasvassa.

Samaiset sata vuotta sitten venäläinen **Boris Ro-** **sing** sai aikaan karkeitä tv-kuvia katodisädeputkella ja Nipkowin levyllä. Tämä oli neljäs askel tv-kehityksessä kertoo *Logistiikan kronikka 0-2000*-opus (ISBN 951-98050-3-6). Kirjanen on mukava, kun siinä on vain vuosilukuja ja tapahtumia. Saa treenattua muistia, ettei dementia yllätä. Aivoja kun on käytettävä joskus, jos ei satu olemaan sopivaa piip-piip-konetta hollilla.

Nykyämenossa moni kone ohjailee niin, ettei muistin merkitystä aina tiedetä. Voisi muistaa senkin, että mitä et itse tiedä niin sitä et tiedä. Mitäköhän sekini oikein tarkoittaa?

Jos ei ole sadassa vuodessa valtion ja kirkon ero oikein edistynyt, niin ei ole kaikki muukaan. Esimerkiksi 1906 määrättiin Helsingissä henkilöautojen tuntinopeuskatoksi 15 km tunnissa ja kuorma-autoille 6 km/t.

Alimmat nopeusrajoitukset ovat vasta nyt 2006 asutusalueilla 30 km/t. Toki ruuhka-aikoina voidaan päästää jopa jo alle viidentoista kilometrin tuntinopeuden. Tietty ennätyksiä nopeuden laskiessa on saatu, kun insinööri on saanut ketjukolarin liisinkiautollaan absijarruen toimiessa miten vain.

Vielä on insinöritieteillä tekemistä, että päästäisiin edes sadan vuoden takaiselle kehitystasolle "keskimäärin keskipitkällä tähtäimellä optimaalisesti", kuten eräs insinööri tapasi pikkuperussa todeta.

Alan Turingin tietojenkäsittelyn matemaattisesta teoriasta on jo kulunut 70 vuotta, tietokonekovaalevyn keksimisestä 50 vuotta, Digital Equipmentin PDP-8:sta eli ensimmäisestä minitietokoneesta 40 vuotta, Applen mikrosta 30 vuotta.

Loppuaika nykypäivään onkin sitten vain mennyt kuin suhina uusien vempelien syntyessä ja kehitys vain kehittyi. Dataa pystytään käsittelemään sellaista vauhtia, vähällä energialla ja pienissä tiloissa, että bitit vain suhisevat korvissa radioaaltojen ja kaiken karvaisten säteilyjen kanssa.

Insinööreistä

Jos dataa on riittävästi ja sitten vielä osataan erottaa informaatio tiedosta, niin insinöörin keksinnöllä on jättimerkitys maapallon haltuunotossa. Jotkut 20 vuotta sitten tapahtuneet tsernobyli-challengerien poksaukset ovat vain mittatappioita ihmisen maailman valloituksessa. Epäonnistumisistahan moternit konsultit vain kehottavat oppimaan. Suomeen saadaan pian viides ydinvoimala ja varmaan se seitsemäskin, koska kuudes itsevaltiaat-ohjelman tietojen mukaan jätetään rakentamatta kansan vastustuksen takia.

Insinöörejä on muuten aikalailta tieteiskirjailijoiden joukossa. Tosin kynnistyneitä ja kaiken maailman uhkakuvien ja isoveljien maalareita. Tai sitten ovat ihan turhautuneet ja luoneet uususkonnollisia tarinoita. Tai sitten ovat muuten vain tehneet haluamaansa luovaa työtä ihan ufoina lennettyään nokiaista pihalle työttömyyden luovaan vapauteen.

Tamperelainen scifi-lehti *Portti* (4/05) muuten kertoi, etteivät tieteiskirjailisuuden harrastajat ole kovin uskonnollisia. WorldConin uskontopaneelin mukaan

enemmistö scifi-harrastajista määritteli itsensä ateisteiksi.

Onko käynyt niin, että tulevaisuuden unelmoi-
nti ja eteenpäin katsominen vapaasti ilman ajatuksellisia
kahleita johtaa ateismiin? Siinäpä taas ilmainen vinkki
kirkkouskovaisille insinööreille, että keksikää nyt no-
peasti joku helvetin kone, ettei ateisteja sikiä lisää.

Edellinen vinkki on kyllä valmiiksi vähän jälkijätöi-
nen, sillä noita koneita on jo riittämiin. Kaikkien ma-
siinoiden manuaalien lukemisessa menee jo ihmisikä,
joten ei uskonnollisten kaste-riippi-hää- ja hautajais-
seremonioiden lisäksi elämiseen muuta aikaa jää-
kään.

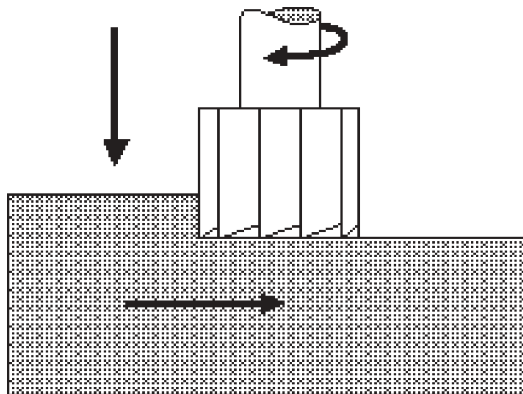
Tapasin yhden inssin, joka oli ihan poikki. Vuosi sit-
ten hän valitteli kiireitään, oli levoton, ärtynyt, eristäy-
tyi kaljallakin kulmapöytänsä. Hänellä oli hyvät sa-
laliittoteoriajutut. Kyyniseksikin oli tullut, muttei enää
neuvonut minua kuten vuosi sitten. Oli kuulemma käy-
nyt lääkärillä, kun muija oli lähtenyt penskojen kans-
sa. Lekuri oli pannut saikulle loppuunpalamisen tak-
kia ja työnantaja antoi sitten vielä kenkää.

Oli siinä lyhyt oppimäärä parin tuopin aikana. In-
genjööri, joksi hän itseään aina kutsui, oli uransa ai-
kana kehitellyt nopeita ja tehokkaita sekä joustavia
että liiketaloudellisesti kannattavia it-tuotteita. Olivat
menneet hyvin kaupaksi ja rakkineille oli lopulta saa-
tu jotain sisältöäkin, kun olivat tuotteitaan ulkoista-
neet konsulttikyydillä. En oikeen saanut selvää, että
miten tämä korvaamaton mukava seuramies nyt noin
kyyniseksäsi oli tullut. Ehkä hän joutui vain kiteyttämään
historiaansa jollain viisii.

Tapasin toisen ingenjööriin yksillä insinöörien vuo-
sijuhlapippaloilla marraskuun puolivälissä. Hän se
vasta pihalla oli vaikka nähtiin Pörssiravintelin pää-
salissa. Hän oli jo poissa työelämästä, mutta oli keksimässä
laitetta, joka sanoo montypythonilaisittain
piip-piip sopivin väliajoin. Eikä sitä saa pois päältä.
Tällöin käyttäjän olisi pakko aina olla tavoitettavissa
ja läsnä. Ei tarvitsisi miettiä tulevaisuuden visioita eikä
maallisia, kunhan vain maksaa ajallaan käyttömak-
sut.

Hän oli aivan innoissaan tulevasta keksinnöstään,
kuten **Bell** oli 130 vuotta sitten saatuaan vahvistuk-
sen puhelimen patentistaan. Keksintö vain enää odotti
implementointia ja rahoittajaa. En viitsinyt sanoa, että
Suomessa otettiin NMT-puhelimit käyttöön jo 24 vuot-
ta sitten. Ennen kuin erosimme, hän vielä sanoi ope-
tukseksi minulle, että kannattaa informaatioyhteiskun-
taa ja ehkä tietoyhteiskuntaakin, mutta että vastus-
taa ehdottomasti tietämysyhteiskuntaa.

Varmaan perusteltu kanta, hänen mielestään, mut-
ta en taaskaan oikein ymmärtänyt, mitä hän tarkoitti.

Varmaan jotain sellaista että on joko oltava tai ei –
kuten on jumalien laita. Mutta mitä se "ehkä" tarkoiti-
ti?

Teuvonneuvo

Asiantuntijaorganisaatiot ovat in. Vallanpitäjissä on
monta ingenjööriä ja he tietävät organisaationsa hy-
vin ja varmasti alastaan. Siksi koska he ovat kuulta-
via asiantuntijoina, konsultteina, parhaiten tietävinä
– jotkut päättäjinkin. Päätöksenteko vaatii asiantun-
temusta, eikä kaikki tieto voi olla enää yhdessä pääs-
sä.

Historiantuntemus ja valistuneet arvaukset tulevasta
ovat kaikkien pääomaa, ei vain asiantuntijoiden. Mie-
lipiteet eivät aina ole riittävästi perusteltuja. Me tavik-
set voimme muuttaa mielipiteitämme milloin vain,
mutta vasta historia tuomitsee asiantuntijoiden vir-
heet. Asiantuntijan oman alansa ulkopuolisiin mieli-
piteisiin olisi syytä suhtautua varauksellisesti.

Yritän selvittää vielä ajatuksiani kuvitteellisella
esimerkillä. Olisi olemassa sellainen ammatti kuin
kirkkoinsinööri, jonka tehtävä on soveltaa jumalansa
opit käytäntöön. Hänellä olisi verovaroin kustannettu
koulutus ja hän oikeasti olisi akateemisesti koulutet-
tu. Hän olisi siis ehdottomasti paras asiantuntija alal-
laan.

Häntä kuultaisiin asiantuntijana ja hän saisi päät-
tääkin monista asioista ja olla konsultti firmansa kou-
lutettaville. Mutta jos hän sanoo vaikka julkisesti mie-
lipiteitä muista asioista asiantuntija-alansa ulkopuo-
lelta, niin niitä voitaisiin sanoa vain mielipiteiksi, eikä
niillä mielipiteillä olisi sen kummempaa merkitystä
kuin it-insinöörin mielipiteillä jumalasta. Eli tännepäin
niin kuin tavallaan yritin edellä taasen sanoa – tai jo-
tain. Mutta mitens sitten kirkkoinsinöörille kävisi, jos
maksajat loppuisivat tai jos työnantaja ei olisi olemas-
sa? Voisi olla burnoutin paikka.

Jotenkin minulle on vain tullut sellainen tuntu, että
hän, joka tietää jostain kaiken, ei sittenkään tiedä
kaikesta kaikkea.

Teuvo

Kirkko selvitti eroamisen syitä

Nuoret aikuiset eroavat kirkosta siksi, ettei uskolla ole heille mitään merkitystä. Vanhemmilla taas useimmiten taustalla on henkilökohtaisia pettymyksiä. Kirkko selvitti itse, miksi se ei saa pysymään väkeään kotona.

Kirkon tutkimuskeskuksen tuoreen selvityksen mukaan viime vuoden lopulla Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuului 83,1 prosenttia suomalaisista eli yhteensä 4 366 255 henkilöä. Vuoden aikana kirkosta katosi väkeä yhden keski-suuren seurakunnan verran, eli 13 256 henkilöä.

Tutkimuskeskuksen laskelmien mukaan kirkosta erosi vuonna 2005 kaikkiaan 33 043 henkilöä, mikä vastaa noin 0,8 prosenttia jäsenistä. Edellinen lähes yhtä korkea luku on vuodelta 1992, jolloin kirkosta erosi 30 710 henkilöä.

Suhteellisesti eniten kirkosta erottiin Helsingin, Espoon ja Tampereen hiippakuntien alueella ja vähiten Porvoon ja Lapuan hiippakunnissa. Kirkosta eroaminen lisääntyi vuonna 2005 suurista kaupungeista eniten Kuopiossa (lisäystä 61 prosenttia), Oulussa (lisäystä 59 prosenttia) ja Vaasassa (lisäystä 52 prosenttia).

Enemmistö, noin 70 prosenttia, kirkosta eroajista oli 20 – 39-vuotiaita nuoria aikuisia. Eronneista hie-man yli puolet eli 57 prosenttia oli miehiä.

Uskolla ei merkitystä

Vuonna 2003 voimaan tulleen uudistetun uskonnon-vapauslain jälkeen kirkosta on eronnut väkeä tasaiseen tahtiin, lähes prosentin vuosivauhtia. Ei ihme, että kirkon piirissä hermostuttiin asiasta. Kirkon tutkimuskeskus käynnisti selvityksen, jota varten se pyysi ihmisiä kertomaan eronsa syistä. Vastauksia tutkimuskeskus sai runsaalta 500 kirkosta eronneelta.

Kirkon tutkimuskeskuksen tutkija dosentti **Kati Niemelä** kävi vastaukset läpi ja käytti niitä pohjana helmikuun lopulla ilmestyneessä tutkimuksessaan *Vie-raantunut vai pettynyt? Kirkosta eroamisen syyt Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa*. Selvitys osoitti, että useimmilla eroajista kirkolla ei ollut ollut juuri henkilökohtaista merkitystä.

Nuorista aikuisista, joita eroajista oli enemmistö, kahdelle kolmesta uskolla ei ollut mitään tai juuri mitään merkitystä. Eroamiseen he olivat tarvinneet kuitenkin jonkin ulkoisen kimmokkeen kuten ärtymyksen kirkon kannanottoon, selvityksessä todetaan.

Tässä kohdin lienee myös Tampereen vapaa-ajattelijoiden Eroakirkosta.fi -sivustolla ollut iso merkitys, vaikka sitä ei Kirkon tiedotuskeskuksen välittämässä tutkimustiedotteessa kerrotakaan. Sivustonpitäjien

mukaan Eroakirkosta.fi -sivustoa käytti viime vuonna 22 770 henkilöä, mikä oli peräti 69 prosenttia kaikista eronneista.

Sivuston saaman palautteen mukaan suurin syy erota kirkosta on eron helppous. Monelle kirkosta eroaminen oli jäänyt aiemmin tekemättä, koska sitä oli luultu paljon todellista vaikeammaksi.

– Nuorten aikuisten ajatusmaailma on individualistisen vaativa. Heille ei riitä jäsenyyden perusteeksi se, että jokin on esimerkiksi yhteiskunnallisesti tai kulttuurisesti merkityksellistä tai yleinen tapa vaan asiat täytyy kokea henkilökohtaisesti tärkeiksi, Niemelä pohtii tiedotuskeskuksen tiedotteessa.

Kirkko petti odotukset

Kirkosta erosi myös voimakkaasti uskonnollisia ja uskoa tärkeänä pitäviä, jotka eivät kokeneet löytäneensä paikkaa kirkosta ja jotka kaipasivat toisen-

KUVA: MARKETTA OLLIKAINEN

Nuoret aikuiset ovat kaikonneet erityisesti Kallion seurakunnasta Helsingissä.

laista uskonnollista yhteisöä. Heitä kirkosta eronneista oli noin joka kymmenes.

Lisäksi kirkosta erottiin Niemelän tutkimuksen mukaan siksi, että kirkko koettiin liian suvaitsemattomaksi, konservatiiviseksi ja epätasa-arvoiseksi. Jotkut taas olivat pitäneet kirkkoa liian liberaalina, sallivana ja liiaksi ajan henkeä myötäilevänä.

– Toiset odottavat kirkolta selkeitä ja vahvasti perinteessä pysyviä kannanottoja. Toiset puolestaan odottavat kirkolta aikaan mukautumista ja suvaitsevaisuutta. Toiset odottavat Raamatun kirjaimellista tulkintaa, toiset puolestaan ennen kaikkea Raamatun lähimmäisenrakkauden korostamista. Molemmiin tavoin tulkitsevilla on taipumusta nähdä toinen ääripää epäraamatullisena, Niemelä toteaa.

Tutkimuksen mukaan sitten lamavuosien kirkollisveron merkitys eron kimmokkeena näyttäisi vähen-

tyneen. Sen sijaan aika monet olivat pettyneet itse kirkkoon ja sen tarjoamiin palveluihin. Jäsenet olivat pettyneet erityisesti omaistensa siunaustilaisuuksiin ja hautausmaiden hoitoon, mikä ulkopuoliselta tuntuu yllättävältä tulokselta. Vainajien hautaan saattaminen kun on perinteisesti ollut yksi kirkon tärkeimpiä palvelutehtäviä.

Mukana eronneiden joukossa oli myös kirkkoon työnantajana pettyneitä ja niitä, jotka olivat toivoneet kirkolta apua, mutta eivät olleet sitä saaneet.

Niemelän tutkimus paljastaa paitsi sen, että iso osa suomalaisista, varsinkin nuorista, on kasvanut ulos kirkon vaikutuspiiristä, mutta myös sen, ettei kirkko pysty kovin hyvin palvelemaan niitäkään, jotka haluaisivat pysyä sen helmassa.

Marketta Ollikainen

Näkökulma

Ohuita siteitä

Muistelen arkkipiispan puhuneen huolestuneesti kirkon jäsenten ohuita siteistä kirkkoon. Piispa ei ole suotta huolestunut. Kirkko elää veitsenterällä, kun jäsenten pääosa kuuluu esimerkiksi pelkkien kirkkohäiden toivossa vielä toistaiseksi kirkkoon.

Meitä riemastuttava uutinen kääntyy toisaalta negatiiviseksi: kirkon jäsenyyteen riittää ohutkin side.

Mitä nämä ohuet siteet ovat? Julkaistut tilastot eivät sitä kerro. Tiedossa on, että kaikkiaan tärkeimmät siteet ovat kristillinen hautaus ja lapsen kaste. Mutta ovatko nämä niitä siteitä, joiden vuoksi 13 prosenttia jäsenistä, luokka ”tulen todennäköisesti eroamaan” tutkimuksen sanamuodon mukaan, on vielä jäsen?

Ilmeinen vahva side oli eroamisen vaikeus. Tämä side heikkeni viimeksi kirjelmointimme ansiosta 2005, kun sähköisesti eroaminen sallittiin. Eroakirkosta.fi on jo tehty niin yksinkertaiseksi kuin suinkin mahdollista.

Lukemissani keskusteluissa esiin nousevat teemat eivät ole mitenkään uusia: kaste, rippikoulu, kirkkohäät, ja hautajaiset. Kirkkohäiden merkitys on ehkä jonkin verran vähentynyt, sikäli kun jotain voi päätellä keskustelujen perusteella. Lisäksi perusteluna jäsenyydelle on kirkon kuviteltu tai todellinen hyväntekeväisyys.

Kaikille rituaaleille on vaihtoehto, nimiäisistä hautajaisiin. Ulkopuolinen puhuja tosin maksaa, joskin useimmille summa ei vastaa edes vuoden kirkollisveroja. Puhua voi tietysti itsekin, ja pientä juhlavuutta

saa pikkurahalla tilaamalla vaikkapa kummitodistuksen Pro-Seremonioilta.

Rippileirien sijaan suosittelimme protuleirejä. Useimmiten keskustellaan liiton piirissä leirien sisälöstä ja siitä, onko se ateistinen ja pitäisikö olla. Toinen näkökulma on nähdä leirit yhtenäiskulttuurin murtajina: olipa sisältö mikä hyvänsä, on tärkeintä tuhota käsitys siitä, että *tietenkin* mennään rippileirille.

Hyväntekeväisyyden suhteen voimme toistaa lähinnä kahta asiaa: suhteuttaa summat kirkon jäsenmäärään, ja muistuttaa muista kanavista auttaa. Esimerkiksi 100 000 euron lahjoitus kuulostaa paljolta, mutta se on vain 2,5 senttiä kirkon jäsentä kohden. Muita kanavia ovat muun muassa SPR, Unicef ja monet muut; uusiakin toimijoita on, kuten esimerkiksi vauvakassiyhdistys Vaaka.

Tosi asioiden tulee ohjata toimintaamme. Ohuet siteet tarkoittavat, että kirkkoon kuuluvalla ei pidä kertoa Raamatun olevan satua – mahdollinen eroaja on jo sitä mieltä. Voimme lähinnä toistaa tässä esille tulleita asioita, erityisesti uskonottomia juhlia.

Yhteenveto tästä jää laihaksi tai lihavaksi, näkökulmasta riippuen: emme keksine mitään olennaisesti uutta keinoa kirkosta eroamisen vauhdittamiseksi, mutta toisaalta nykyinen perustoiminta on kohdallaan. Sitä tulee vain entisestään hioa paremmaksi.

Jori Mäntysalo
pääsihteeri

Onko uskonnottomuudesta elämäkatsomukseksi?

Valolla on fyysikkojen mukaan kaksoisluonne, se on toisaalta aaltoliikettä ja toisaalta ainetta. Tämä tuli mieleeni, kun pohdin kysymystä, onko uskonnottomuus yksi katsomussuunta uskonnollisten katsomusten rinnalla vai ei.

Ehkäpä uskonnottomuus yhtäältä on katsomus niin kuin uskonnotkin ovat, mutta toisaalta se on luonteeltaan hyvin erilainen katsomus kuin uskonnot. Vai onko niin, että uskonnottomuutta ei tarvitse noteerata katsomukseksi siinä missä uskonnot ovat?

Uskonnottomuuden katsomukselliseen luonteeseen suhtaudutaan ristiriitaisesti. Esimerkiksi koulujen evankelisluterilaisen uskonnon oppikirjoissa uskonnottomuutta ja ateismia käsitellään äärimmäisen vähän, ja jos niitä käsitellään, hyvin heikosti. Toisaalta melko usein esitetään ikään kuin syytöksenä, että uskonnottomuus tai ateismi on uskoa siinä missä uskonnotkin.

Koulun opetussuunnitelmien mukaan ”oman uskonnon” lisäksi oppilaita tutustutetaan jo kohtuullisessa määrin muihin uskontoihin, kuten islamiin, juutalaisuuteen ja hindulaisuuteen. Sen sijaan koululaisille ei opeteta, että monet ihmiset elävät sitoutumatta mihinkään uskontokuntaan, että voi olla myös uskonnoton elämän- ja maailmankatsomus sekä uskonnoton etiikka ja moraalit.

Uskonnottomian vaihtoehdon salaamisella lapsille ujutetaan huomaamatta ajatus, että kaipa sitten joku uskonto ihmisillä on oltava, harvinaisia poikkeuksia ehkä lukuun ottamatta, ja kun täällä Suomessa se ”oma uskonto” on evankelisluterilainen, siinä pysyminen on kai sitten luonnollista.

Uskonnottomuuden tunnustamattomuus ilmenee myös monien kunnallisten päiväkotien haluttomuutena järjestää normaalia, uskonnollisesti sitoutumatonta palvelua lapsille evankelisluterilaisen seurakunnan toteuttamien kasvatus- ja hartaustuokioiden ja muunkin uskontokasvatuksen aikana. Suomessa on pitkä, vahva kulttuuri uskonnottomien perheiden lapsien vetämisessä päiväkotien uskontokasvatukseen, koulujen uskonnonopetukseen ja jopa ripikouluun.

Peruskoulussa uskonnon opetuksen vaihtoehtona olevan elämäkatsomustiedonkin asema oli lainsäädännöllisesti vuoteen 2003 asti selvästi syrjitty, kun koulu sijoitti kaikki oppilaat lähtökohtaisesti uskontoon. Elämäkatsomustietoon pääsi vain hakemalla pois uskonnosta.

Nyt tilanne on onneksi muuttunut tai muuttumassa niin päin, että elämäkatsomustieto on kirkkoon ja uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomille ensisijainen katsomusaine.

Kaikesta tästä huolimatta uskonnottomat, uskonnollisiin yhdyskuntiin sitoutumattomat ovat maassamme toiseksi suurin, koko ajan kasvussa oleva katsomuksellinen ryhmä. Pääkaupunkiseudulla siihen kuuluu yli neljännes väestöstä. Uskonnottomia on siis paljon enemmän kuin esimerkiksi julkisuudessa paljon esillä olleita islamilaisia. Lisäksi on syytä pitää mielessä, että varsin monet evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluvat eivät tutkimusten mukaan tosiasias-
assa usko kirkon uskontunnustusta.

Palatkamme kysymykseen, onko uskonnottomuus katsomus.

Pitää paikkansa, että ei ole olemassa mitään uskonnottomuuden ainoa oikeaa oppia ja ideologiaa, puhumattakaan uskonnottomuuden pyhästä kirjasta. Ihminen voi olla uskonnoton monella tapaa. Ihmiset ovat yksilöitä ja ajattelevat vapaasti monella tavalla.

Uskonnottomuus ei ole katsomus sanan ahtaassa mielessä. Yhdistävää uskonnottomilla on oikeastaan vain vapaus uskonnollisesta sidonnaisuudesta.

Toki käytännössä monilla uskonnottomilla on yhteisiä humanistisia arvoja ja pyrkimystä rationaaliseen ajatteluun. Olennaista kuitenkin on, että uskonnottomien katsomuksellinen ryhmä ei muodostu yhden opin tai ismin varaan. Mitä tästä seuraa?

Eikö uskonnottomuutta sitten oikeasti ole olemassa katsomuksena? Puuttuuko uskonnottomilta jotakin inhimillistä ajattelussaan, kun heillä ei ole uskontoa, jotain maailman monista uskonnoista?

Vastaus on, että uskonnottomilla ei ole aukkoa aivoissaan eikä reikää päässään, mielessään. Heiltä ei puutu uskontojen käsittelemiä asioita koskevia ajatuksia. Uskonnottomilla nimittäin voi olla uskonnottomia ajatuksia, pohdintaa ja vastauksiakin niihin kysymyksiin, joihin uskovilla on uskonnollisia vastauksia.

Toki kaikki uskonnottomat eivät pidä kaikkia uskontojen esittämiä kysymyksenasetteluja mielekkäinä. Esimerkiksi sen pohtiminen, mikä on syntiä tai ei ole, jää pois, jos hylkää koko synnin käsitteen. Silti voi pohtia oikeaa ja väärää. Samoin pähkäily siitä, kuka pääsee taivaan iloihin ja kuka helvetin kauhuihin, ei ole enää mielekästä, jos koko iankaikkisen elämän ajatus hylätään luonnottomana.

Uskonnottomuus ei silti tarkoita, että ihminen kiertäisi kaukaa eksistentaaliset ja filosofiset, niin sanotut perimmäiset kysymykset, taikka eettiset ja moraaliset pohdinnat. Toki monet niin uskontojen ulkopuolella kuin niiden jäsenistäkään eivät vaivaa päättään niillä asioilla jatkuvasti.

Mutta kirkosta eronneet tai uskonnottomiaan vähemmistöön kasvaneet mieltivät näitä asioita aivan yhtä suuressa määrin kuin kirkon jäseniksi pienestä pitäen kasvattetut. Ja uskonnottomat ovat myös tosiasiasa käytökseltään ja ajattelultaan yhtä eettisiä ja moraalisia ihmisiä kuin uskontokuntiin kuuluvatkin.

Uskonnottomuus on moninaisuudestaan ja moniarvoisuudestaan huolimatta katsomuksellinen ryhmä, jolle tulee kuulua samat tai samantapaiset katsomusvapauteen kuuluvat oikeudet kuin on uskonnoillakin. Sitä paitsi evankelisuterilainen kirkkokaan ei ole yhtenäisen, sillä sen jäsenten katsomukset ovat hyvin moninaisia ja vaihtelevia, myös suhtautuminen itse kirkon oppiin ja julistukseen, joka kuitenkin periaatteessa nojaa yhteen oppiin.

Uskonnottomat on näin ollen pluralismistaan huolimatta yksi maamme katsomuksellisista ryhmistä, jonka olemassaolo ja arvo on paikallaan aikaisempaa paremmin tunnustaa, ottaa huomioon ja tuoda esiin

aiempaa moniarvoisemmassa ja monimuotoisemmassa yhteiskunnassamme.

Erityisesti näin on syytä toimia julkisten palvelujen piirissä ja aivan erityisesti lapsia ja nuoria koskien. Toki myös uskonnottoman vanhusväestön oikeudet pitää alkaa ottaa huomioon.

Uskonnottomuus on nostettava katsomusryhmäksi katsomusten joukkoon. Valtiovallan, kuntien ja myös median tulee osoittaa huomiota ja arvostusta myös uskonnottomuutta kohtaan yhtä hyvin kuin kirkkoja ja uskonnollisia yhdyskuntia kohtaan.

Uskonnottoman identiteetin arvostuksen vahvistamiseen kuuluu luonnollisesti myös uskonnottomien itsensä omanarvontunnon ja itsetunnon vahvistamista.

Uskonnottomuus on luonnollinen valinta, jossa ei ole mitään häpeämistä. Historiaamme pitkään kuuluneessa uskonnottomuuden paheksumisessa tai tukahduttamisessa sen sijaan on paljonkin häpeämistä. Ajatuksen ja sanan vapaus eivät ole edelleenkaan itsestään selviä asioita, vaan ne kaipaavat vaalimista, kehittämistä ja puolustamista.

Esa Ylikoski

Kaksi jumalaa

Miksi maailmassa on pahuutta, jos jumala on sekä hyvä että kaikkivaltias? Tämä niin sanottu teodikean ongelma on kristinopissa vanha, mutta nyt se ratkeaa.

Jumalia onkin kaksi. Toinen on hyvä, ja toinen on kaikkivaltias. Veikkoset ovat kilpasilla keskenään, ja tästä seuraa maailman meno.

Hyvä jumala saa aikaan hyvyyttä, totuutta ja kauneutta, joskus onnistuessaan rakkauttakin. Kaikkivaltias jumala näyttää mahtiaan tuomalla maailmaan esimerkiksi tsunamieja, vallankäyttöä ja globalisaation – asioita joiden kanssa ihmisen on vain elettävä. Tämä mahtijumala näyttäisi olevan ainakin **George W. Bushin** palvoma taivaallinen taho.

Historiallisessa katsannossa jumalten maailmalla pompottelema kaksinpeli on edelleen ratkaisematon: maailmassa on sekä hyvyyttä että kapitalismia – ja kummallekin puolelle löytyy jumala.

Järki ei olekaan perkeleestä, kuten **Marti Luther** väitti, vaan mahtijumalasta kuten kapitalismikin. Viisaus voisi olla hyvän jumalan niukka lahja ihmiskunnalle.

Voi olla, että jumalia on useampiakin kuin kaksi, sillä eivät ihmisen pulmat teodikeaongelmaan lopu. Kristinuskon kolminaisuusoppi ei tässä auta, koska se koskee vain yhtä, kovin ongelmalliseksi osoittautunutta jumalaa.

Kun nyt näyttää siltä, että jälkinykyaikainen ihmishyväkäs voi itse päättää jumalten määrästä ja laadusta, olkoon jumalia nolla kappaletta. Tällä ratkaisulla päästään kalvavasta teodikean ongelmasta, vaikka maailman pahuus ei mihinkään häviäkään.

*Kauko Tuovinen
Tampere*

Niiniluoto ateismista

**Niiniluoto, Ilkka 2003.
Ateismi. Sivut 122 – 148
kirjassa Helenius, Koistinen
ja Pihlström (toim.),
Uskonnonfilosofia.
WSOY 2003.**

Ateismin ja laajemminkin uskonnottomuuden käsittely on mielteipä pannassa Suomen koulujen katsomusopetuksen opetussuunnitelmissa ja oppikirjoissa. Varsinkin oman uskonnon oppikirjoista puuttuvat usein aivan perustiedot ateismista; sen sijaan muiden kuin evankelisluterilaisten uskontojen perustietojen esittelyllä on tilaa. Myös maamme filosofisessa ja uskontotieteellisessä kirjallisuudessa ateismista on kirjoitettu omituisen vähän.

Tätä taustaa vasten teoreettisen filosofian professori **Ilkka Niiniluodon** artikkeli ateismista on enemmän kuin tervetullut. Se ilmestyi vuonna 2003 artikkelikokoelmassa, joka on tarkoitettu oppikirjaksi yliopisto-opintoihin, mutta sopii myös uskonnollisista ja maailmankatsomuksellisista pohdintoista kiinnostuneille.

Uskonottomien identiteetin vahvistumisen kannalta on luonnollisesti positiivista, että tätä nykyä Helsingin yliopiston rehtorina toimiva Niiniluoto ei vain kirjoita filosofisesti perusteltua erittelyä, vaan siinä ohessa myös tuo esiin oman kantansa. Hänen lähinnä kannattamansa filosofisen ateismin muoto on näytön puutteesta seuraavaa uskon puutetta tai uskoa

jumalan ei-olemassaoloon.

Niiniluodon artikkeli on monipuolinen perustietopaketti, joka sisältää seuraavia alaotsikoita:

- Taistelu ajatuksen vapaudesta
- Uskontokritiikki Suomessa
- Ateismin määritelmä
- Uskonnon perustelut
- Tieteellinen ja filosofinen ateismi
- Uskoa ilman perusteluja?
- Uskonnon ymmärtäminen ja kritiikki

Ensimmäisessä luvussa tekijä käy läpi ateistisen ajattelun syntyä ja kehitystä osana filosofian historiaa tiiviisti neljällä sivulla. Hän tuo myös esiin ateismiin ja ateisteihin kohdistuvan vainon. Esimerkiksi, kun **Percy Bysshe Shelly** kirjoitti vuonna 1812 teoksen *The Necessity of Atheism*, hänet erotettiin Oxfordin yliopistosta ja kirjan kappaleet poltettiin. Vuonna 1869 Englannissa ateistit kuitenkin hyväksyttiin todistajiksi oikeuteen, vaikka he eivät vannoneetkaan jumalan nimiin.

Länsimaisen ajattelun kehityksen yllätyksettömän tarkastelunsa lopuksi Niiniluoto huomauttaa, että islamilaisessa kulttuurissa vapaa-ajattelulla ei ole juuri mitään sijaa. YK:n ihmisoikeuksien julistukseen kirjatut "ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus" sekä "mielipiteen- ja sananvapaus" eivät ole vielä toteutuneet joka puolella.

Suomalaisessa uskontokritiikissä nousee ensin esille **Ervard Westermarck**, teoksensa *Christianity and Morals* (1939) lisäksi hänen toimintansa uskonnonvapautta ajaneessa Prometheus-yhdistyksessä 1905-1914. Esille tuodaan myös **Spinozasta** väitellyt **Wilhelm Bolin**, Helsingin yliopiston kirjastonhoitaja ja krematoriotoiminnan alullepanijoita.

Tässä luvussa, joka kokonaisuudessa taitaa olla artikkelin köykäisintä antia, Niiniluoto esittelee lyhyesti myös suomalaisia järjestöjä ja niiden lehtiä. Vuodesta 1937 toiminut Vapaa-ajattelijain liitto saa huomattavan vähän huomiota, vain viisi riviä, mikä heijastanee kirjoittamisajankohdan tilannetta järjestössä enemmän kuin järjestön koko toiminnan arvostusta.

Ateismin määritelmää koskevassa luvussa Niiniluoto tarkastelee kysymystä, tarkoittaako ateismi jumalan kieltämistä vai jumaluskon kieltämistä. Hänen mukaansa kumpikin on mahdollista, koska myös teismi voidaan käsittää sekä väitteenä että uskomukseksi.

Positiivista ateismia

Niiniluoto erittelee myös eri muotoja agnostisismista, joka pidättäytyy kannanotosta jumalan olemassaoloon. Radikaalissa agnostisismissa "jumala" on kognitiivisesti mieletön käsite, kun taas "heikossa agnos-

tisismissa" oltaisiin aidosti horjuvalla kannalla. Niiniluodon esittämän **Paul Edwardsin** määritelmän mukaan ainakin radikaali agnostisismi, kuten looginen empirismi, voisi olla ateismin muoto.

Niiniluoto tuo esiin kriittisen suhtautumisen ateismin labeaan määritelmään, jonka mukaan ateismi on uskon puutetta jumalan olemassaoloon. Sen mukaan käsitteen ilmaisuvoima vähenee, kun se tällöin hänen mukaansa kattaa sekä agnostisismia että tiukemman ateismin, joka on uskoa jumalien olemattomuuteen.

Tuo perustelu ei ole riittävä, koska ainahan myös hyviä käsitteitä voidaan jakaa erilaisiin alakohtiin. Asiaa tuskin on perusteltua ratkaista senkään pohjalta, mikä olisi mahdollisesti edullista uskonnottoman liikkeen eri suuntien profiloitumisen kannalta.

Niiniluoto toki tuo esille, miten **Michael Martinin** *Atheism* (1990) tukee laajaa määritelmää ja "positiivista ateismia", jota luonnehtii "epäusko" (disbelieve) jumalan olemassaoloon. Samoin hän tuo esille **Kari Saaren** ja nimimerkki Humanistisen ateistin *Vapaa ajatus* -lehdessä esittämän voimakkaan tuen ateismin laajemmalle määritelmälle.

Niiniluoto tarkastelee niin sanottua rationaalista teismä ja ryhmittelee siihen kuuluvia erilaisia jumalatoistuksia. Hän toteaa todistusyriytysten ongelmallisuuden, johon liittyy myös itse jumalan käsitteen monimielisyys. Niiniluodon mukaan kristilliset kuvaukset kaikkivaltiaasta ja kaikkietävästä ajautuvat ristiriitoihin, joiden perusteella on syytä katsoa, että sellaista olentoa ei ole olemassa.

Tieteellisen ja filosofisen ateismin osalta Niiniluoto tarkastelee, voidaanko tieteellisen tiedon perusteella osoittaa, ettei jumalaa ole olemassa. Olemattomuusväitettä ei voine tyhjentävästi todistaa, mutta sitä voi vahvasti puolustaa käymällä läpi kriittisesti kaikkien teismien perusteluirytykset. "Näytön puutteesta seuraavassa uskon puuttumisessa" on Niiniluodon mukaan kyse filosofisesta ateismista, joka lähinnä edustaa myös hänen kantaansa.

Uskontokritiikkiä tarvitaan

"Uskoa ilman perusteluja?" -luvussa Niiniluoto erittelee rationaalisen teismien ja perustelut (evidentialismin) hylkääviä kantoja, joiden mukaan uskollle ei tarvitse eikä pidä esittää mitään tiedollisia perusteluja. Tarjolla on muun muassa **Pascalin** "kannattavuuslaskelmaa", **Kierkekaardin** "hyppyä", **Jamesin** "hypoteesia" ja "kohtalokasta valintaa" sekä **Alstonin** "perususkomusta".

Niiniluoto osoittaa, että evidentialismista luopuvat wittenstanilaiset fideistit pitää itse asiassa luokitella agnostikkoihin, jopa radikaaleihin agnostikkoihin, sillä he eivät sitoudu propositiona muotoiltuun jumalan olemassaoloon.

Vapaa Ajattelijan 1/2006

Niiniluoto esittää spekulatiivisesti, että myös evidentialismista luopuva ateismi olisi mahdollinen. On mahdollista pragmaattisesti perustella, että maailmasta tulisi parempi paikka, jossa olisi vähemmän kiihkoilua, suvaitsemattomuutta, sotia ja terrorismia, jos ihmiset luopuisivat uskontoihin sitoutumisesta.

Hyppy, elävä ja kohtalokas valinta voitaisiin tehdä yhtä hyvin myös jumalattomuuden puolesta – mutta myös erilaisen huuhaan syövereihin. Niinpä Niiniluoto pitää kuitenkin hyvänä, että ateismi on tavallisesti sitoutunut vahvasti evidentialismiin, jossa omaa maailmankatsomusta myös pyritään perustelevaan.

Artikkelinsa päätösluvussa Niiniluoto pohtii uskonnon ymmärtämistä ja kritiikkiä. Uskontoa ja sen luonnetta pitää toki ymmärtää eri näkökulmista, mutta esimerkiksi "syvähenkiset kokemukset" tai "pyhyden tunne" ei edellytä mitään supernaturalistista tulkintaa, uskontoa, vaan niiden esiintymisalueita voivat olla myös taide, tiede ja eros.

Uskonnon ymmärtämisen muodot eivät Niiniluodon mukaan tee tyhjäksi uskontokritiikin tehtävää. Uskontokritiikki on ihmisen osaan kuuluvaa totuuden etsintää, joka palvelee myös uskonnonvapauden toteutumista.

Näin tarjotaan omaa elämänkatsomustaan itsenäisesti rakentaville aito vaihtoehto uskonnoille, joilla on tähän asti aina ollut enemmän "mainosaikaa". Joissakin tapauksissa se myös osoittaa uskonnollisen painostuksen uhreille, että he ovat joutuneet hyväksikäytön tai itsepetoksen uhreiksi.

Uskonnonvapauden puolesta

Niiniluodon mielestä historia osoittaa, että ateistien tulisi kannattaa uskonnonvapautta ja suvaitsevaisuutta. Kirkkojen edustajien kanssa voi itsenäisyytensä säilyttäen olla myös jopa yhteistyössä, jos toiminnan eettiset tavoitteet ovat samansuuntaisia.

Uskonnonvapauden periaatteesta ei kuitenkaan seuraa relativismia, jonka mukaan maailmankatsomuksia olisi pidettävä yhtä hyvinä. Siksi filosofinen uskontokritiikki haluaa haastaa väittelyyn niitä jumaluskon kannattajia, joiden kanssa järjevä keskustelu on mahdollista.

Yleisarviona Niiniluodon artikkelista voi todeta mielellään kiittäen, että se on ansiokas ja arvokas panos ateismin käsittelyyn varsinkin sen lähtötilanne huomioon ottaen. Laaja-alaisuudessaan ja systemaattisuudessaan se sisältää avauksia moniin jatkokäsittelyihin ja keskusteluihin.

Teemat vaativat myös pedagogisointia katsomustiedon oppikirjoihin sekä kansaintajuisempaa esittämistä julkisessa keskustelussa.

Esa Ylikoski

Jeesus rahan ruhtinas

”Tyhmempi kuin näyttelijä on vain vanha näyttelijä”, on erään filmihistorian mukaan kuuluisa amerikkalainen elokuvaohjaaja tullut tokaisseeksi kyllästyttyään kaitsettaviinsa.

Ihmettelen, mitä ohjaaja (nyt jo edesmennyt) sanoisi viime vuosien suurimman yleisömenestyselokuvan tuottajasta ja pääosan esittäjästä, omaksi ohjaajakseen ryhtyneestä näyttelijästä **Mel Gibsonista**, joka tosin on vielä suhteellisen nuori. *The Passion of The Christ* -elokuvan kassaan on siunaantunut rahaa sellaisia summia, ettei niitä lähellekään ole miesmuistiin mikään muu elokuva Hollywoodissa päässyt.

Juutalaisten Messiaaksi itseään nimittäneen saarnamiehen myyttiä ovat kuvittaneet kuuluisat elokuvantekijät, **Martin Scorsese, George Stevens, Pier Paolo Pasolini ja Monty Python** nimekkäimpien joukossa. Näyttelijä Mel Gibson on keskittynyt tarinan raamattuun kelpuutetun roomalaisystävällisen version kuvauksessa olennaiseen eli kidutukseen.

Maailman kuuluisimman juutalaisen luuserin loppu esitetään kovemmin ja raaemmin kuin koskaan ennen, maksimaalisen kauhuefektin tavoittelussa pakollisia B-luokan filmien kliseitä toistensa viereen keräten. Lähes kahden tunnin veren roiskeesta ja piiskansiimojen suhinasta huolimatta elokuvassa on realismia suunnilleen saman verran kuin **Sylvester Stallonen** sitkeimmissä pieksäjäisissä.

Gibsonin toimintafilmin maahan hakattu sankari nousee loputtomasti ja kerta kerran jälkeen jaloilleen kuin lintaan lyödyt hahmot **Disneyn** piirretyissä tai painijat wrestling-showssa.

Todenmukaisuus ei tietenkään ole tärkeä taiteessa, vaan että totuutta etsivät saavat tyydytystä. Ja päätellen elokuvan menestyksestä miljoonat kristityt ovat löytäneet siitä hakemaansa.

”Näin se on tapahtunut”

Kaupungissa, jossa asun, on paljon muslimeja, ja olen kuullut monen Jeesuksen syntyseuduilta kotoisin olevan kommentoivan tyytyväisesti hymyillen Gibsonin filmin ilmeisen masokistista sanomaa. Idän machokulttuureissa kidutusväline, joka on läntisen sivilisaation symboli, ei tietenkään ole omiaan herättämään välittömiä kunnioituksen tunteita. Vielä vähemmän siinä riippuva kristittyjen profeetta.

Kristityt itse ovat kiiruhtaneet kiittämään Gibsonia ja levittämään palmunlehtiä hänen eteensä. ”Näin se on tapahtunut”, kerrotaan **Paavin** spontaanisti, ensi innostuksissaan, elokuvasta sanoneen.

Papit ylistävät erikoisesti ristillä riutuvan Kristuksen ulkoista todentuntuisuutta, ja ovat tietenkin oikeassa tiettyyn rajaan saakka. Kuvissa ja alttaritauluissa vetreä nuorukainen kidutettunakin tähyilee tavallisesti pilviä taivaalla tai näyttää nukahtaneelta. Elokuvan nyljettä rottaa muistuttava Jeesus herättää enem-

män hartaita tunteita, mutta hänen ulkoista töhryisyytään on hartauden maksimoimiseksi liioiteltu.

Roomalaiset jakelivat yleisintä rangaistustaan, ristille ripustamista, runsaskätisesti kapinallisille ja muille lainrikkokijille, joskus satoja, juhlavammassa tilaisuudessa jopa tuhansia päivässä. Ei ole uskottavaa, että he olisivat ryhtyneet tämän, raamatun oman todistuksenkin mukaan hyvin pienenä rikollisena pitämässä Jeesuksen tuomion täytäntöönpanoon muuten kuin rutiininomaisesti.

Historian vääristelyä

Todellisuus Juudeassa tuohon aikaan oli toinen juttu. Historiallisesti raamatun Jeesus-kertomus on epäuskottava, psykologisesti ja poliittisesti silloiset olosuhteet päinvastaisiksi kääntävä. Tämä kristinuskolle ja sen leviämislle onnekas historian väännös on lähinnä **Paavalin** ansiota.

Päinvastoin kuin evankeliumit antavat ymmärtää, Juudean miehitys oli erittäin julma, ja **Pontius Pilatus** piti siellä antiikin mittojenkin mukaan hyvin säälimätöntä komentoa. Nykyisen Israelin hallinto Jordanin länsirannalla ei kelpaa vertailukohteeksi, mutta kukaties saksalaisten sodanaikainen miehitys Venäjällä.

On äärimmäisen epätodennäköistä, että juutalaisten johtomiehet olisivat ilmiantaneet fanaattisesti vihaamilleen roomalaisille ketään kuninkaaksi itseään kutsuvaa kylähulluaan.

Vaikka Paavi olisikin eri mieltä, oletetun historiallisen Jeesuksen elämän äkinäiseen loppuun juutalaisilla ei ole osaa eikä arpaa.

Mutta vähät siitä. Katolinen illitteraatti Mel Gibson on osunut onnekaasti Jeesus-myytin ja raamatun, maailman eniten myydyin kirjan kultasuoneen.

Pentti Niskanen

Isä Abraham ja julmuuden jumala

Eräs varhaisia taide-elämyksiäni on joskus lapsena naapuritalon kamarin seinällä nähty kuva, joka esittää parrakasta miestä puukko kädessä. Vasta myöhemmin, kun kuva oli muuttunut muistikuvaksi, sain tietää, että se oli lisalmen markkinoilta ostettu käsinväritetty valokuva kuuluisasta maalauksesta.

Puukkomies ei ollut kukaan vähempi kuin **Abraham**, kristittyjen ja juutalaisten yhteinen isäahamo, joka pitää (toisella kädellä) puolipukeista **lisakkia** niskasta kiinni sytytettäväksi aiotun risukasan päällä.

Saksassa, Euroopan sydämessä sommiteltu kuva taivaalliselle Führerille lisakkinsa uhraavasta Abrahamista riippuu epäilemättä yhä herättämässä hartautta monen maalaisen seinällä muuallakin kuin suomalaisen körttikansan sydänmailla.

Ihminen on aina imarrellut, lahjonut ja lepytellyt turhamaisiksi ja julmiksi kuvittelemiaan Jumalia. Ja taiteilijat ovat olleet tapaa ikuistamassa.

Raamattu rakastaa kauhukertomuksia, mikä on ymmärrettävää, koska se on koottu niistä tarinoista, joilla suulliset kertojat, kirjailijoiden varhaiset edeltäjät, elättivät itseään kauppioiden ja rihkamapuohtien välissä markkinapaikoilla. Ja niin kuin myös nykyisin tiedetään romaaneista ja hollywoodelokuvista, menestystarinan on viljeltävä paradokseja, julmuuden kuvausta ja yleisöä hytkähdyttäviä käänteitä.

Sylvester Stallone ja kristittyjen julmisteleva Jumala ovat suosittuja niin hyvää kuin pahaakin tehdessään. Lukijat, katsojat ja kuuntelijat vaativat viih-

tymistä ja ovat halukkaita maksamaan siitä.

Olen joskus ajatellut, että kuva Abrahamista puukkoineen antoi minulle aikoinaan hyvän alun ihmisten ja myös taiteen ymmärtämiseen.

Se, että ihmiset palvovat puukkojunkkareita ja jumalia, ei ehdottomasti edellytä ihailijoiden itsensä olevan valmiita milloin tahansa tarttumaan puukkoon. Vain primitiivisissä kulttuureissa se mahdollisuus on parasta pitää mielessä joka päivä lähimmän piirin ja perheen ulkopuolella liikkuen.

Kehittyneissä maissa, joissa uskonnon tarjoamat riemuelämykset ovat vähenemässä, teräaseeseen tarttumisen tarve ja muut epäsosiaaliset taipumukset eletään ennen kaikkea taiteen kautta. Barbaariset abrahamit todellisuudessa ovat harvinaisia.

Saattaa olla, että Abrahamin kuvan ja sen seinälle ripustamisen ymmärtämystä lisää tavallinen tyhmyys, mutta aivan varmasti tottumus, joka siirtyy sukupolvesta toiseen. Kuvaa on katseltu lapsesta lähtien, ihailtu isän ja äidin kanssa. Kulttuuriperinnöstä on kysymys.

Varhaisista kulttuureista on azteekkien 1500-luvun taitteessa nykyisen Meksikon paikkeilla kukoistuksensa kokenut kaikkein tunnetuimpia ja tutkituimpia. Azteekkien itsensä joukossa kunniaa eniten tuottava teko oli tappaa lapsensa kiduttamalla ja uhrata ne sitten nyljetyinä ja puoliksi syötyinä Quetzalcoatlille, Sulkakäärmeeksi kutsutulle Jumalalle. Parhaina vuosina, joskus viikkoina, Quetzalcoatl sai kymmeniä tuhansia uhreja.

Pentti Niskanen

Suvaitsevaisuudesta ja vapaudesta

SUVAITSEVAISUUDESTA on alettu puhua hyveenä, vaikka ei ole täyttä selvyyttä siitä, onko se hyve. Jos se on hyve, niin kenen tai keiden hyveestä on kysymys? Tämä on perustavaa laatua oleva kysymys.

Muhammed-pilakuvakriisin aikana olin huomaavinaani, että suomalaisilta on alettu vaatia suvaitsevaisuutta muslimeja kohtaan tai ainakin joitakin muslimeja kohtaan. Kysymykseen tulevat ainakin ne muslimit, jotka ymmärtävät sananvapauden niin laajasti, että siihen kuuluu vapaus polttaa länsimaiden lähetystöjä.

Onko kysymys ollenkaan sananvapaudesta, kysyvät varmaan monet. Vastakysymykseksi voidaan esittää, ovatko usein erotellut vapaudet tosiasiallisesti eri vapauksia. Itse asiassa sananvapaus on yksilönvapauden yksi sovellutus, samoin kuin muutkin eri vapauksista. Tämä on tietenkin länsimainen käsitys eikä sen tule varmaankaan nauttia mitään erityisjuojaa.

Paljon puhutaan suvaitsevaisuudesta, ja sen puutteeksi katsotaan sekkin, että muslimeista puhutaan heitä loukkaavasti. Taustalla on ainakin usko pilakuvien olevan jossakin mielessä muslimeja loukkaavia. Niitä pidetään lisäksi suvaitsemattomuutena.

KUN VAADITAAN SUVAITSEVAISUUTTA, minkä vaatimisesta on lopultakin kysymys? Suvaitsevaisuuspuhe on merkityksellistä, vain jos kysymys on tapauksista, joissa meillä on mielestämme vastaanansomattomat perusteet joidenkin käytänteiden paheksumiseen.

Uskonnollisesti suvaitsevainen henkilö on kysymyksessä silloin, kun hän katsoo tuomitsevansa teon hyvin perustein. Suvaitsevainen siis pidättyy ilmaisemasta paheksumistaan asioissa, joissa pidättymiseen ei ole asiaperusteita. Olemme suvaitsevaisia muslimeja kohtaan, kun emme moiti heitä tilanteissa, joissa moitteisiin on täysi aihe ja täysi oikeus.

Suvaitsevaisuuden hyveluonne on sitä, ettemme käytä oikeuttamme emmekä toimia tavalla, johon on täydet perusteet. Suvaitsevaisuus on siis välittämistä eikä välinpitämättömyyttä. Siksi suvaitsevaisuustapaukset täytyy erottaa välinpitämättömyystapauksista. Voidaksemme olla suvaitsevaisia esimerkiksi kunniamurhaajaa kohtaan, meidän täytyy aktiivisesti kieltäytyä hyväksymästä kunniamurhaa. Vaikka emme hyväksy kunniamurhaa tai lähetystön polttamista, meidän täytyy suvaitsevaisina pidättyä teon ja tekijän moittimisesta.

ERITTELYN POHJALTA VOIDAAN päätellä, että eurooppalaisiin kohdistettu suvaitsevaisuusvaatimus on sietovelvollisuus. Sietovelvollisuus on sitä, että on vel-

lollisuus pidättyä estämään ryhtymisestä sellaisten tekojen suhteen, joita paheksomme syvästi. Oikeutena sananvapaus on vapaus eli oikeusasema toiseen henkilöön nähden, jolla on puolestaan sietovelvollisuus sananvapauden sisältämiin sanomiin nähden.

Sananvapautta puoltaneet henkilöt ovat vaatineet suvaitsevaisuutta niiltä, jotka ovat vaatineet suvaitsevaisuutta lähetystönpolttajia kohtaan ja kristittyjen murhaajia kohtaan. Monet ovat katsoneet suvaitsevaisuuden hyveeksi, joka sisältää tuhopolttojen ja murhien sietämisen. Kyseiset humanistit eivät ole hyväksyneet murhia ja tuhopolttoja, mutta he ovat vaatineet pidättymään niiden tuomitsemisessa. He ovat vaatineet meitä sietämään sitä, että muslimit ovat harjoittaneet väkivaltaa.

Kun siis on oltu suvaitsevaisia tai vaadittu suvaitsevaisuutta, on oltu suvaitsemattomia Muhammed-pilakuvien esittäjiä kohtaan. Loukkaantumista pilakuvista on pidetty oikeutettuna motiivina esimerkiksi kristittyjen murhiin. Surmatöitä suuremmiksi rikoksiksi on epäilty pilakuvina muslimeihin kohdistettua kritiikkiä.

YLEENSÄ TEHDÄÄN SE VIRHE, että suvaitsevaisuusvaatimus on eettisesti neutraali. 1900-luvun monet filosofit ovat ajatelleet aivan toisin. Meillä on hyviä perusteita ilmaista paheksuntamme kristittyjen murhia, lähetystön polttamisia ja veritöitä kohtaan, vaikka niiden motiiveiksi ilmoitetaankin suuttumus Muhammed-pilakuvista. Moraaliset perusteemme moitteisiin muslimien käytöksen parantamiseksi voivat siis olla täysin vastakkaisia äärimuslimeihin kohdistetulle suvaitsevaisuuden vaatimukselle.

Sananvapaus ja suvaitsevaisuus liittyvät toisiinsa siten, että vapautta vastaava sietovelvollisuus on eettisesti hyväksyttävää suvaitsevaisuutta. Murhien ja väkivallan sietämiseen silloin, kun äärimuslimit ovat asialla, ei ole mitään moraalista perustetta. Siksi äärimuslimien suvaitseminen on epäeettistä. Eettiseksi äärimuslimien suvaitsemista ei tee sekään, että äärimuslimien taistelu Yhdysvaltoja vastaan katsotaan oikeutetuksi riippumatta käytetyistä taistelukeinoista.

MUHAMMED-PILAKUVAKIISTA on tuonut esiin suvaitsevaisuutta koskevan moraalisen ongelman. Voidaan kohdata monia tapauksia, joissa toisia kulttuurieja edustavien ihmisten suvaitseminen ei sovi yhteen etiikan kanssa. Suvaitsevaisuutta tulee arvioida eri eettisten näkökohtien valossa eikä pitää sitä tilanteesta riippumattomasti aina oikeana.

Maahanmuuttajayhteisöt (erityisesti muslimit) ovat tunteneet suvaitsevaisuuden periaatteen. Esinuurtturkkilaisessa Turkissa kreikkalais- ja armenialaiskristityillä sekä juutalaisilla oli millet-yhteisönsä. Dominoiva muslimiyhteisö hyväksyi vähemmistöjen ryhmäoikeudet. Autonomisissa uskonyhteisöissä oleville turvattiin esteetön uskonnonharjoitus, mutta yhteisöjen jäsenille ei suotu vapautta muuttaa käsityksiään ja tunnustaa yhteisön enemmistön katsomuksista poikkeavia näkemyksiä.

Idealisella tasolla voidaan ajatella ryhmäoikeuksien toteutumisen olevan sitä, että autonomisen vähemmistöyhteisön kollektiiviset arvot taattiin muslimivaltiossa, mutta yhteisön jäsenten yksilönvapautta ei turvattu. Muslimit voivat yrittää tarjota länsimaissa jotain kollektiivioikeuksien mallia.

Virhetulkintojen välttämiseksi selvennän, ettei uuden ajan alussa Turkissa tunnustettu suvaitsevaisuusperiaate sovi yhteen länsimaissa vakiintuneen individualistisen, yksilöä tähdentävän uskonnon- ja oman tunnon vapauden (laajemmin vakaumuksen vapauden) periaatteen kanssa. Kollektiivioikeudet ovat nykyään oikeuksien uusi ryhmä, jota koskevat ajatukset eivät millään muotoa sovi yhteen perinteisen länsimaisen käsityksen kanssa.

MISTÄ SUVAITSEVAISUUSVAATIMUS on saanut alkunsa? Käsityksemme mukaan sivistyneisyys edellyttää meitä ensin tuomitsemaan toisen kulttuurin edustajat, heidän ajatuksensa ja tekonsa, sitten pitämään paheksuntamme omana tietonamme. Suvaitsevaisuudesta ei ole kysymys niissä tapauksissa, joissa hyväksymme eri kulttuurista tulevat teot tai joissa olemme niitä kohtaan välinpitämättömiä.

Nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa on sellaisiakin, jotka imperialismiin vastustajina hyväksyvät Yhdysvaltojen ja heidän kanssaan liitossa olevien länsimaiden (esimerkiksi juuri Tanskan) vastaiset väkivallanteot oikeutettuna vapautustaisteluksi. Sen sijaan, että äärimuslimien terrorismi tuomittaisiin, se pitää heidän mielestään nähdä oikeutettuna taisteluna Yhdysvaltojen imperialismia vastaan. Siksi meillä on velvollisuus sietää eli suvaita äärimuslimien tekoja.

Yhdysvaltojen vastustajien joukossa on niitäkin, jotka arvostavat sananvapautta riippumatta halustaan tukea Yhdysvaltojen vihollisina kunnostautuneita äärimuslimeja. He tinkivät suvaitsevaisuudesta sananvapauden hyväksi.

Suhtautuminen sananvapauteen on valinnanvaraista. Yhdysvaltojen suhteen mielestäni kukin saa ole mitä mieltä haluaa. Painottaisin vain, ettei kyseisellä kannanotolla ole yhteyttä siihen kysymykseen, joka koskee muslimien väkivaltaan suhtautumista ja sanan- ja kritiikin vapauden asemaa.

SUVAITSEVAISUUSPERIAATE voidaan myös perustaa puhtaasti relativistisiin filosofioihin, joissa kiistään kulttuurien yhteismitallisuus mennen niin pitkälle, että toisen kulttuurin kritiikki kielletään kokonaan. Suvaitsevaisuus liittyy hyveenä erityistilanteisiin, joissa joudutaan sietämään joitakin tekoja. Siksi suvaitsevaisuuden puolesta ei voida todistella yleisesti.

Samoin kuin suvaitsevaisuus liittyy velvollisuutena henkilöön, johon toisella yksilöllä on vapauden sisältävä oikeusasema, muissakin tapauksissa suvaitsevaisuuden eettinen arvo tulee muista periaateista.

Suvaitsevaisuuden sisältyminen liberalismiin on ehdollista. Suvaitsemista voidaan puolustaa vain tilanteissa, joissa on painavat syyt pidettyä moitetta ansaitsevan moittimisesta. Siksi suvaitsevaisuudella voi olla vain välillistä ja tilapäistä merkitystä.

Timo Andersson

Muslimienkin siedettävä kritiikkiä

Me ateistit emme tapa sinua emmekä edes uhkaa, saati sitten uhkaa toisia rotuusi tai kansaasi kuuluvia.

On asioita joista me emme pidä. Ei ole kivaa, että ex-presidentti **Koivisto** sanoi vihaavansa ateisteja, mutta Koivistolla olkoon oikeus sanoa niinkin. Ärsyttää huomata, että toisinaan lapsillamme laulutetaan kristillisiä virsiä koulussa. Ärsyttää että papit siunaavat ateistien ruumiita. Emme silti suunnittele iskua kirkkohallituksen tiloihin tai mieti virsien laulattajan murhaamista.

Tuomitsemme väkivallan. Pilakuvia tai ei, tuomitsemme väkivallan silti. Jo hiekkalaatikolla äidit ja isät opettavat, että ”toi ärsytti” ei ole perustelu toisen lyömiselle. Eivät pilakuvat kelpaa selitykseksi palavalle lähetystölle ja tappouhkauksille.

Tanskan lippuja toki saa vapaasti polttaa. Sanan-

vapauden käyttöä sekin on.

Olemme lukeneet pilapiirroksista, lukeneet pääministerin toteamuksen siitä, ettei demokratiassa hallitus voi määrätä riippumatonta lehdistöä. Olemme lukeneet myös erään vastauksen tähän: ”Sellainen demokratia on arvotonta”. Olemme eri mieltä. Jos demokratiasta otetaan pois lehdistön vapaus, voi uskonnonvapaus lähteä seuraavaksi. Perusoikeuksia kunnioittavan demokratian rappio on lopulta häviöksi kaikille.

Me tiedämme, etteivät muslimit ole mikään yhtenäinen joukko, jossa kaikki voitaisiin syyllistää joidenkin tekojen vuoksi. Me pyydämme muslimijohtajilta yhtä asiaa.

Pyydämme väkivallan tuomitsemista. Selkeää, lyhyttä ja ehdotonta kannanottoa väkivaltaa vastaan. Eri mieltä meidän ateistien kanssa saa olla, ja epäuskoamme saa pilkata yksityisesti tai julkisesti. Mutta väkivaltaa ei saa käyttää

Jori Mäntysalo

Poimintoja vapaa-ajattelijoiden keskustelupalstoilta

Tanskalaisen *Jyllands Postenin* julkaisemien Muhammed-pilakuvien aiheuttama kohu herätti ymmärrettävästi keskustelua myös vapaa-ajattelijoiden keskustelupalstoilla. Helmikuussa kohun ollessa kiivaimillaan useimmat olivat sitä mieltä, että kuvat pitäisi ehdottomasti julkaista *Vapaa Ajattelijassa*.

– Yhdenkään uskonnon, poliittisen ryhmän tai muun tahon ei pidä olla niin pyhä, ettei siihen saa kohdistaa satiiria, eräs julkaisemista puolustava kirjoittaja muistutti.

Kun mielenosoitukset alkoivat levitä ympäri maailmaa, jotkut olivat sitä mieltä, että ehkä kannattaisi kuitenkin odottaa kuvien julkaisemisen kanssa.

– Tämä jupakka on saanut sellaisen poliittisen sävyn, joten olisi parasta, että emme ota siihen kantaa tällä hetkellä. En millään jaksa uskoa, että me voittaisimme mitään julkaisemalla ko. kuvat, eräs totesi.

Kuvien julkaisemisen epäiltiin myös kääntyvän vapaa-ajattelijoihin vastaan.

– Jos vapaa-ajattelijat muistetaan jatkossa kuvien julkaisemisesta ja siitä mahdollisesti seuranneista ongelmista, voi olla paljon vaikeampaa saada yhteiskunnallisia tavoitteitamme läpi Suomessa. Samoin se

voisi olla merkittävä imago tappio pitkäksi aikaa, eräs epäile.

Kuvat kirvoittivat vastaajat myös pohtimaan ylipääntään sananvapautta ja suhtautumista uskontoihin, erityisesti islamiin.

– Minulle ei ole täysin kristallisoitunut, mitä muslimit ja heidän länsimaiset hännystelijänsä haluavat. Muslimien mielestä oikeus epäilemättä toteutuu vasta, kun pilapiirtäjiltä kaivetaan silmät päästä ja leikataan kivekset irti, mutta tällaiseen vastaan tulemiseen ja ymmärtämiseen meillä ei vielä olla valmiita, eräs kirjoitti.

Keskustelu jatkuu varmaan vielä pitkään, vaikka pahin kohu nyt maaliskuun alussa näyttääkin laantuneen. *Vapaa Ajattelija* seuraa keskustelua ja poimii niistä parhaimmat palat jatkossakin. Toimitukseen voi laittaa myös suoraan tästä ja muistakin vapaa-ajattelijoihin kiinnostavista aiheista perusteltuja kannanottoja ja puheenvuoroja. Kirjoita lyhyesti, mieluummin noin puolenliuskan verran, niin voimme antaa tilaa mahdollisimman monelle kirjoittajalle.

Marketta Ollikainen

Intohimoinen luonnontutkija puolusti evoluutiota

Vapaa-ajattelijain liiton legendaarisen puheenjohtajan **Väinö Voipion** poika biologian professori **Paavo Voipio** kuoli 23. tammikuuta. Kuollessaan hän oli 92-vuotias.

Kävin puhumassa hänen hautajaisissaan toisaalta Pro-seremonian puhujan, toisaalta Vapaa-ajattelijoiden liiton puheenjohtajan ominaisuudessa.

Paavo Voipio syntyi Viipurissa vuonna 1913. Paavolla oli perheessä kolme sisarusta, mutta Paavo on ollut ainoa, joka sittemmin sai omia lapsia ja josta Väinön sukuhaara on siten jatkunut.

Paavo oli jo pienestä pitäen luonnontutkimuksesta kiinnostunut. Niinpä vuonna 1930, kun hän 17-vuotiaana suuntasi Viipurista Helsinkiin opiskelemaan, oli hänellä mukanaan jo vaikuttava koelma omia eläin- ja kasvitieteen kirjojaan.

Voipio valmistui Helsingin Yliopistossa ensin maisteriksi sodan lopussa vuonna 1944 ja myöhemmin tohtoriksi vuonna 1951. Hän työskenteli riistantutkimuslaitoksella ja Helsingin yliopiston eläinmuseon museonhoitajana aina vuoteen 1958 asti, jolloin hänet nimitettiin 45-vuotiaana Turun yliopiston eläintieteen professoriksi.

Paavo Voipio hoiti professuuria Turussa kaksikymmentä vuotta, aina vuoteen 1978 saakka, jolloin hän jäi eläkkeelle 65-vuotiaana. Osan professorivuosiensa hän vietti vierailevana professorina Ruotsissa ja Yhdysvalloissa. Lähes kaikki Turun yliopiston nykyiset ekologian ja eläin-systematiikan opettajat ja tutkijat ovat Voipion oppilaita.

Eläkkeelle jäämisensä jälkeen Paavo ei suinkaan jättänyt biologiaa vaan muutettuaan Helsinkiin jatkoi aktiivista tieteellistä toimintaa Helsingin Yliopiston luonnontieteellisen museon yhteisössä.

Voitaneen lioittelematta sanoa, että Paavo Voipio rakasti tiedettä ja omisti elämänsä biologian tutkimukselle ja opettamiselle, luonnon salaisuuksien yhä syvemmälle ymmärtämiselle. Hänen koivana teemanaan varsinkin myöhemmässä tutkimuksessaan on biologian filosofia, erityisesti evolutiivis-adaptiivisen näkemyksen soveltaminen

syvällisesti niin yksilöiden kuin lajienkin kohdalla.

Yhdessä viimeisistä julkaisuistaan, vuoden 2000 jälkeen kirjoitetussa esseessään Voipio käsittelee luonnossa näkemäämme näennäistä tarkoituksenmukaisuutta omalla sofistikoituneella tyyliillään: "Avainsana on kuitenkin toinen: Kasvilla ei ole lehtivihreää, jotta se yhteyttäisi vaan kasvi yhteyttäisi koska sillä on lehtivihreää. Puheena olevat toiminnot ovat tulos siitä, että kullakin eliöllä on lajille tyypillinen geneettinen ohjelmansa. Kysymys on siis tarkoituksettomasta geneettisestä determinismistä."

Paavo Voipio etsi filosofiassaan luonnollisia, konkreettisia, selkeitä ja todennäköisiä selitysmalleja mystisten, epämääräisten ja epätodennäköisten selitysten sijaan. Tunnettu evoluutiobiologi ja naturalistisen maailmankuvan puolustaja **Richard Dawkins** kirjoittaa: "Mitä enemmän ihminen ymmärtää evoluution syvimmän olemuksen, sitä enemmän hän on taipuvainen ateismiin. Monimutkaiset asiat kuten jumalat ovat luonnostaan paljon vaikeampia selittää kuin evoluution yksinkertaiset askeleet."

Paavo Voipion uskonnoton maailmankatsomus oli epäilemättä osin myös perua hänen Väinö-isältään, joka sittemmin toimi sekulaaria maailmankuvaa puolustavan Vapaa-ajattelijain liiton pitkäaikaisena ja arvostettuna puheenjohtajana. Kun liitto vuonna 1993 lanseerasi kunniapalkinnon, pyysimme Paavo Voipiolta lupaa nimetä se hänen isänsä mukaan. Paavo ilahtui kovasti tästä eleestä ja niinpä ensimmäinen Väinö Voipio palkinto myönnettiin Paavo Voipion läsnäollessa vuonna 1993 **Jorma Palolle**.

Ollessaan jo vakavasti sairas kesällä 2005 Paavo sanoi, ettei hän lainkaan pelkää kuolemaa. Vielä viimeisinä päivinään Laakson sairaalassa hän kertoi **Melinalle**: "Olen aina tiennyt että on vain yksi todellisuus. Kaikki muu on mielikuvitusta." Paavo sanoi sen rauhallisesti, vailla pelkoa, todettuaan pitkän elämänsä tulleen täyteen.

Robert Brotherus

Kiistelty laki hedelmöityshoidoista eduskuntaan

Hallitus antoi vihdoin helmikuun alussa eduskunnalle kiistellyn ehdotuksensa hedelmöityshoitolaiksi. Asia ratkesi, kun kuntaministeri **Hannes Manninen** esitys kaatui äänestyksessä numeroin 9–3. Manninen, sisäministeri **Kari Rajamäki** ja puolustusministeri **Seppo Kääriäinen** olisivat halunneet hedelmöityshoidot vain heteropareille.

Erikoista tapauksessa oli, että keskustaministerit **Juhani Korkeaoja** ja **Mauri Pekkarinen** eivät halunneet ottaa mitään kantaa koko asiaan, ja poistui-
vat paikalta lain käsittelyn ajaksi. He ilmoittivat päättävänsä kantansa vasta eduskuntakäsittelyn aikana.

Hedelmöityshoitolakia on yritetty sorvata jo parikymmentä vuotta. Pari vuotta sitten hallitus veti jo valmiin lakiesityksen eduskunnasta, kun lakivaliokunnan enemmistö halusi vastoin hallituksen kantaa rajata hoidon antamisen vain heteropareille.

Nyt eduskunnan käsittelyyn tullessa esityksessä ei oteta kantaa hoitoa saavien naisten perhesiteisiin, joten hoidot sallittaisiin myös yksineläville naisille ja naispareille. Samoin laissa ei otetta kantaa siihen, kenen sukusoluja hoidossa saisi käyttää.

Hedelmöityshoitojen antamista muillekin kuin heteropareille ovat vastustaneet erityisesti kirkolliset piirit ja kristittyinä itseään pitävät kansanedustajat. Viime elokuussa myös kirkkohallitus otti asiaan kantaa. Se ilmoitti, että sen mielestä hoidot tulisi sallia vain heteropareille ja että hoidossa saisi käyttää vain parin

omia sukusoluja.

Vapaa-ajattelijain liitto on kannattanut hedelmöityshoitojen sallimista kaikille naisille.

– On lähinnä naisen itsensä asia päättää, onko hän riittävän hyvä äidiksi. Yhteiskunta ei voi sitä tehdä kategorisesti vain perhesuhteiden perusteella. Sitä paitsi jo nykyinen laki sallii adoption yksinäisille, joten olisi epäloogista kieltää hedelmöityshoito tilanteessa, jossa adoptiota ei ole kielletty, Vapaa-ajattelijain liitto totesi lausunnossaan, jonka se julkisti 28. elokuuta viime vuonna. ■

Jenkkitutkija löysi jumalageenin

Tieteen kuvalehti kertoo alkuvuoden numerossaan (1/2006) yhdysvaltalaisesta geenitutkijasta **Dean Hamerista**, joka uskoo löytäneensä uskonnoille altistavan geenin ihmisen perimästä. Yhdysvaltain syöpäinstituutissa tutkijana toimiva Hamer oli havainnut, että uskonnollisuuteen taipuvaisilla ihmisillä tietty VMAT2-geenin muunnos oli huomattavasti yleisempi kuin maallisemmin maailmaan suhtautuvilla.

Hamer löysi kyseisen geenin tutkiessaan yli tuhannen ihmisen tupakointitottumuksia ja tupakkariippuvuutta. Hän oli kysellyt koehenkilöiltään muun muassa heidän suhtautumistaan yliluonnollisiin ja selittämättömiin ilmiöihin.

Koehenkilöiden geenivertailussa ilmeni, että usko-

vaisilla oli perimässään eri VMAT2-geenin muunnos kuin niillä, jotka eivät uskonasioista paljon piitanneet. Tästä Hamer päätteli, että kyseinen geeni ohjasi tavalla tai toisella ihmisen uskonnollisuutta. Samalla tuli hänen mielestään todistettua se, että uskonnollisuus ja käsitykset jumalasta ovat puhtasti aivojen kemiallisen prosessin tulosta.

Hamerin mukaan geenistä on saattanut olla tiettyä etua ihmisen lajikehitykselle esimerkiksi yhteiselon opettelussa alkukantaissa yhteisöissä.

Hamer ei kuitenkaan väitä, että hänen jumalageeniksi kutsumansa VMAT2 olisi ainoa ihmisen uskoa ohjaava perintötekijä. Kuten lehden jutussakin todetaan, on hyvin harvinaista, että yksi geeni säätelee tiettyä ominaisuutta. Useimmat geenit tuottavat ominaisuuksia yhdessä muiden perintötekijöiden kanssa. ■

Antroposofia ohjaa Steinerkouluja

Toisin kuin Steinerkoulujen opetusmetodeja puolestustavat mieluusti väittävät, pedagogiikka Steinerkouluissa perustuu Rudolf Steinerein oppeihin, joihin kuuluu muun muassa usko jälleensyntymään ja karman lain vaikutuksiin.

Tätä mieltä on tutkija Tarja Ehnqvist, joka on tuoreessa väitöskirjassaan selvittänyt, miten Rudolf Steinerein antroposofisen maailmankatsomuksen käsitykset välittyvät Helsingin Rudolf Steiner -koulun opetussuunnitelmiin. Hänen mukaansa steinerpedagogiikan metodisuutta ei voida pitää irrallisena ja steinerpedagogiikan ulkopuolella olevana osana, koska se liittyy kiinteästi antroposofiseen maailmankatsomukseen. Opettajien tehtävänä on etsiä, löytää ja välittää oppilailleen tätä tukevia kasvuvirikkeitä.

Steinerpedagogiikan perustana on Rudolf Steinerein ihmiskäsitys, jonka mukaan inhimillisen kasvun idut on löydettävissä kasvavasta itsestään. Kasvattajan tehtävänä on löytää yksilölle sopivia kasvuvirikkeitä, jotka mahdollistavat oman elämänsuunnitelman toteutumisen antroposofisten oppien mukaisesti.

Steinerkoulujen paljon puhuttu taidekäsitys ei Ehnqvistin mukaan viittaa niinkään taiteeseen itsessään, vaan juuri kasvattajan kykyyn etsiä ja löytää oikeita kasvuvirikkeitä kasvavalle yksilölle.

– Kaikki taidekäsityksen määritelmät viittaavat samaan kohteeseen, henkiseen tiedostamiseen, hän toteaa.

Suomessa on toiminnassa tällä hetkellä 23 Steiner-koulua ja kolme opetusmenetelmänsä steinerpedagogiikkaan perustavaa erityiskoulua. Hallitus päätti vastikään, ettei se anna lupia uusien Steiner-koulujen perustamisille. Lupaa olivat hakeneet Kymenlaakson ja Vihdin Steinerkoulujen kannatusyhdistykset.

Käytännössä Steinerkoulujen opettajat saavat pedagogisen oppinsa Helsingissä toimivassa Snellmankorkeakoulussa, joka rakentaa opetuksensa Rudolf Steinerein kehittämän antroposofisen hengentieteen pohjalle.

Tarja Ehnqvistin kasvatustieteen alaan kuuluva väitöskirja *Miten antroposofia ilmenee steinerpedagogiikassa? Rudolf Steinerein ja Helsingin Rudolf Steiner -koulun vuosien 1988 ja 2000 opetussuunnitelmien tietoteorian, ihmiskäsityksen ja taidekäsityksen analysointia ja vertailua* tarkastettiin Helsingin yliopistossa 27. tammikuuta.

Väitöskirja on julkaistu myös sähköisesti internetsivustossa <http://ethesis.helsinki.fi/>. ■

Uutiset kokosi Marketta Ollikainen

Vapaa Ajatteliija 1/2006

Hyvät jäsenyhdistysten vastaavat!

Vapaa Ajatteliija on uskonnotonta elämäntapaa ja maailmankatsomusta edistävä tiede- ja kulttuurilehti, mutta se on myös tiedotuskanava kaikille Vapaa-ajattelijain liiton jäsenille.

Hyvät jäsenyhdistysten vastaavat! Kertokaa toiminnastanne, tapahtumistanne ja mielipiteistänne meille, niin julkaisemme niitä tilanteen mukaan lehdessä. Esimerkkinne voi kannustaa muita jäsenyhdistyksiä toimintaan ja antaa niille uusia ideoita.

Jos saamme teiltä palautetta, avaaamme seuraavassa lehdessä erityisen osion jäsenyhdistysten tapahtumille, jossa voitte kertoa omasta yhdistyksestänne sen tapahtumista ynnä muista asioista, mistä haluatte tiedottaa laajemmallekin lukijakunnalle.

Tarkoituksemme on kertoa loppukevään numerossa (3/2003) äskettäin voimaan tulleen hautausmaailain vaikutuksista uskonnottomien hautausmaatilanteeseen. Yhdistykset, jotka ylläpidätte omaa hautausmaata, tai olette yrittäneet hankkia sellaista, kertokaa meille siitä, niin saamme tilanteen kartoitettua koko maassa. Tiedot voi laittaa joko sähköpostitse osoitteeseen marketta.ollikainen@kolumbus.fi tai tavallisessa postissa osoitteeseen Marketta Ollikainen, Neljäs linja 17-19 A 26, 00530 HELSINKI.

Kesäpäivät Kuusankoskella

Vapaa-ajattelijain liiton perinteiset kesäpäivät järjestetään Kuusankoskella 6. – 7. elokuuta. Luvassa on mukavaa yhdessäoloa, asiaa uskonnonvapautta sivuavista teemoista ja tutustumista vanhaan teollisuuspaikkakuntaan.

Kesäpäivät järjestää tänä vuonna 60-vuotistaivaltaan juhliiva Pohjois-Kymen Vapaa-ajattelijat ry, joka on suunnittelemassa päiville mielenkiintoista ohjelmaa.

Kerromme tarkemmasta ohjelmasta lähempänä kesää *Vapaa Ajatteliija* -lehdessä ja liiton internetsivulla, mutta varatkaa jo nyt kyseinen viikonloppu kalenteriinne.

Vapaa-ajattelijain liitto ry - Fritänkarnas forbund rf

Puheenjohtaja

Robert Brotherus
GSM (050) 482 1002
robert@iki.fi

Varapuheenjohtaja

Eino Huotari
GSM (044) 081 6543
email: eino.huotari@kolumbus.fi

Pääsihteeri

Jori Mäntysalo
Puh: (03) 265 7483
jori.mantysalo@uta.fi

Tiedottaja

Petri Karisma
GSM (040) 748 9532
petri.karisma@sci.fi

Toiminnanjohtaja

Paula Vasama
Puh: (09) 715 601
paula.vasama@vapaa-ajattelijat.fi

Toimisto

Neljäs linja 1, 00530 HELSINKI
puhelin: (09) 715 601
faksi: (09) 739 055
val@vapaa-ajattelijat.fi
Toimisto on avoinna klo 11.00-17.00

Kotisivu

<http://www.vapaa-ajattelijat.fi>

Pankkiyhteys

Sampo 800014-85180
(Lahjoitus- ja testamenttitili sama)

Jäsenyhdistykset

Forssan Vapaa-ajattelijat ry

Juha Toivonen
Töölönkaari 4 A 8, 30420 FORSSA
puhelin: (044) 592 0210
fovap@hotmail.com

Helsingin Vapaa-ajattelijat ry

PL 114, 00181 HELSINKI
puhelin: 040 704 7258
helsinki@vapaa-ajattelijat.fi
<http://www.vapaaajattelijat.fi/helsinki>

Helsingin yliopiston vapaa-ajattelijayhdistys Prometheus ry

Janne Vainio
Vedenottamontie 12 E 38
00980 HELSINKI
hy-prometheus@helsinki.fi

Joensuun seudun Vapaa-ajattelijat ry

Ari Sulopuisto
Karhantie 27, 80230 JOENSUU
email: ari.sulopuisto@pp.inet.fi

Järvenpään Vapaa-ajattelijat ry

Veikko Laine
Kartanontie 39, 04440 JÄRVENPÄÄ
puhelin: (09) 287 236
v.laine.kiuru@kolumbus.fi

Kainuun Vapaa-ajattelijat ry

Aki Räisänen

Sudenpolku 11 B 24
87350 KAJAANI
puhelin: (08) 637 280
aki.k.raisanen@kolumbus.fi
<http://www.kolumbus.fi/aki.k.raisanen>

Karkkilan Vapaa-ajattelijat ry

Ulla Kindstedt
Korvenkatu 8, 03600 KARKKILA
puhelin: (09) 225 5930
karkkila@vapaa-ajattelijat.fi

Kemin Vapaa-ajattelijat ry

Pertti Periniva
Leppälinnuntie 5, 94700 KEMI
puhelin: (016) 232 585
<http://personal.inet.fi/yhdistys/kemin-vapaa-ajattelijat/>

Keski-Suomen Vapaa-ajattelijat ry

Marko Koivuniemi
Ainolankaari 2 A 24
40520 JYVÄSKYLÄ
puhelin: (0400) 429 540
koimark@iki.fi

Kotkan Vapaa-ajattelijat ry

Korkeavuorenkatu 13
48100 KOTKA
puhelin: (05) 218 6047

Lahden Vapaa-ajattelijat ry

Saimaankatu 5 B34, 15240 LAHTI
puhelin: (03) 782 7408

Lappeenrannan ja ympäristön Vapaa-ajattelijat ry

Olari Korhonen
Korkearannantie 3 F
54530 LUUMÄKI
olavi.korhonen@pp.inet.fi

Lohjan seudun Vapaa-ajattelijat ry

Erkki Hartikainen
Käsityöläisentie 17 A 1
00750 HELSINKI
puhelin: (09) 223 3273
etkirja@dlc.fi

<http://www.dlc.fi/etkirja/lohja.htm>

Nokian Vapaa-ajattelijat ry

Pentti Riekkola
Sorvantie 518, 37120 NOKIA
puhelin (03) 340 5456
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/nokia>

Oulun seudun Vapaa-ajattelijat ry

Jouko Saksio
Jalohaukantie 1 E 41, 90250 OULU
puhelin: (040) 536 0345
jsaksio@jippii.fi

<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/oulu>
Pohjois-Kymen Vapaa-ajattelijat ry

Heljä Pekkalin
Kuntalantie 5 A 7
45700 KUUSANKOSKI
puhelin: (040) 704 4638
helja.pekkalin@pp.inet.fi
<http://pohjois-kymi.vapaa-ajattelijat.fi/>

Pohjois-Savon

Vapaa-ajattelijat ry

Osmo Määttä
Metsurintie 4 C 20, 70150 KUOPIO
puhelin: (040) 716 6232
pohjois-savo@vapaa-ajattelijat.fi
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/pohjois-savo>

Porvoon seudun

Vapaa-ajattelijat ry

puhelin: (0400) 255 074
satakunta@vapaa-ajattelijat.fi
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/satakunta>

Seinäjoen Vapaa-ajattelijat ry

Juhani Mäkelä
Soukanjoentie 41
60200 SEINÄJOKI
puhelin: (06) 412 2553
juhani.makela@nic.fi

Tampereen Vapaa-ajattelijat ry

Yliopistonkatu 58 B
33100 TAMPERE
puhelin: (03) 222 5803
yhdistys@tampere.vapaa-ajattelijat.fi
<http://www.tampere.vapaa-ajattelijat.fi>

Turun Vapaa-ajattelijat ry

PL 959, 20101 TURKU

puhelin: (02) 237 9224
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/turku/>

Vaasan Vapaa-ajattelijat ry

Pentti Suksi
Kirkkopuistikko 6 C 1
65100 VAASA
pentti.suksi@netikka.fi

Vapaa-ajattelijain liiton Vuoksenlaakson yhdistys ry

Hannes Koivumäki
Ensontie 47 A 4, 55610 IMATRA
puhelin: (05) 436 5537

Varkauden Vapaa-ajattelijat ry

Taisto Kaukonen
Toritorppa, Petroskoinkatu 28
782 VARKAUS
puhelin: (017) 552 7277

Pääkaupunkiseudun Ateistit ry

Jouni Luukkainen
Castréninkatu 10 C 53
00530 HELSINKI
ateistit@ateistit.fi

Raision Vapaa-ajattelijat ry

Kari Hanka
Nalinkatu 3 as 13, 21200 RAISIO
Satakunnan Vapaa-ajattelijat ry
Erja Sallinen
Siimeksentie 34
26740 VASARAINEN

Jäsenyhdistykset, ilmoittakaa uudet osoitetiedot

Tässä lehdessä olevassa jäsenyhdistysluettelossa saattaa olla virheitä. Jäsenyhdistysten vastaavat, ilmoittakaa toimitukseen uudet tiedot osoitteenmuutoksista ja vastuuhenkilöistä, niin korjaamme ne seuraavaan lehteen. Tiedot voi lähettää sähköpostitse toimitussihteerille osoite marketta.ollikainen@kolumbus.fi.

Toimitus

Vapaa Ajattelija

62. vuosikerta

Julkaisija

Vapaa-ajattelijain liitto ry
Fritänkarnas forbund rf

Päätoimittaja

Robert Brotherus

Toimitussihteeri

Marketta Ollikainen

Toimitus ja taitto

LavengriPress
Neljäs linja 17-19 A 26
00530 Helsinki
puh: (09) 726 1972
marketta.ollikainen@kolumbus..fi

Tilaukset ja

osoitteenmuutokset

Vapaa-ajattelijain liitto/Toimisto
Neljäs linja 1
00530 Helsinki
puh: (09) 715 601
fax: (09) 739 055
val@vapaa-ajattelijat.fi

Ilmoitushinnat

koko sivu 235 e
puoli sivua 135 e
1/8 sivua 50 e

Tilaushinta

22 e/vuosi
kuusi numeroa vuodessa

Painos 1 800 kpl

Painopaikka

Uusimaa Oy

ISSN 0355-8703

Ilmestymisaikataulu 2006

2/2006, 12.4.
3/2006, 31.5.
4/2006, 30.8.
5/2006, 18.10.
6/2006, 13.12.

Vapaa Ajattelija on Kulttuuri-
mielipide- ja tiedelehtien liit-
to Kultti ry:n jäsen

Kirjoitukset eivät välttämättä
edusta lehden toimituksen ja
julkaisijan näkemystä.

.AT03

Vapaa-ajattelijain liitto
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki

Vapaa-ajattelijain liitto ry on uskonnottomien ja uskontokuntiin kuulumattomien henkilöiden muodostamien rekisteröityjen yhdistysten keskusjärjestö. Se on poliittisesti sitoutumaton ja ajaa uskonnottomien etuja, oikeuksia ja oikeusturvaa sekä edistää uskonnottoman todellisuuskäsityksen leviämistä.

Liiton tavoitteena on kriittisyyden lisääminen uskontoja kohtaa, valtiokirkkojärjestelmän purkaminen ja uskonnonopetuksen poistaminen kouluista, päivähoidosta sekä valtion yliopistoista.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi liitto muun muassa tukee uskonnottoman elämäntavan ja kulttuurin sekä uskonnottoman tapakulttuurin leviämistä ja uudistamista, seuraa katsomusvapauden toteutumista, tuo esille sen loukkaukset ja puolustaa uskonnottomien oikeuksia.

(Lähde: Liiton säännöt, 2 §)

Lähetätkää minulle lisätietoja

Tilaan Vapaa Ajattelija -lehden

Haluan liittyä jäseneksi

Valitse jäsenyhdistys edelliseltä sivulta:

NIMI _____

OSOITE _____

POSTITOIMIPAIKKA _____

65 c

Vapaa-ajattelijain liitto ry
Neljäs linja 1
00530 HELSINKI